

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra hudební výchovy

**Metodické pohledy na tvorbu Jiřího Pavlici
určenou dětskému posluchači a interpretovi**

**Methodological Perspectives on Jiří Pavlica's
Work for Young Listeners and Performers**

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Petra Bělohávková, Ph.D.

Oponent diplomové práce: prof. PhDr. Stanislav Pecháček, Ph.D.

Autor práce: Alžběta Kutilová (rozená Tošovská)

Ročník: 6.

Obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Forma studia: prezenční

Dokončení diplomové práce: březen 2014, Praha

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci „Metodické pohledy na tvorbu Jiřího Pavlici určenou dětskému posluchači a interpretovi“ zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.
4. Elektronická verze je totožná s listinnou.

Praha, březen 2014

.....

Vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí diplomové práce PhDr. Petře Bělohávkové, Ph.D. za její rady a čas, který mi věnovala. Děkuji také školám, které mi umožnily prověřit praktickou část mé diplomové práce, především děkuji Základní škole Nepomucké a Základní škole nám. Curieových. Děkuji také své rodině a svému manželovi, kteří mě po celou dobu podporovali a podpírali.

Název práce:

Metodické pohledy na tvorbu Jiřího Pavlici určenou dětskému posluchači a interpretovi

Abstrakt:

Cílem této diplomové práce je zmapování hudební tvorby Jiřího Pavlici, která je určena dětskému posluchači a interpretovi, a nalezení možností (příkladů), jak tuto tvorbu využít při výuce hudební výchovy na prvním stupni základní školy. Teoretická část práce obsahuje životopis Jiřího Pavlici a popisuje tvorbu tohoto autora a interpreta určenou dětem a její vztah k folklorismu. Zahrnuje rovněž čtyři metodické postupy, podle kterých lze pracovat s lidovou písní. Praktická část obsahuje osm konkrétních příprav na hodiny hudební výchovy. Pro jejich sestavení byly využity popsané metodické postupy. Součástí práce je i ověření a kritika (reflexe) využitelnosti těchto příprav.

Klíčová slova:

Jiří Pavlica, folklorismus, lidová píseň, hudba pro děti, Hrajeme si u maminky, Studánko rubínko, Hradišťan, didaktika hudební výchovy, příprava na hodinu hudební výchovy

Title:

Methodological Perspectives on Jiří Pavlica's Work for Young Listeners and Performers

Summary:

The thesis aims to cover the musical work of Jiří Pavlica for young listeners and performers and to find how it could be used during music classes for children in the first years of elementary school. The theoretical part of the thesis includes Jiří Pavlica's biography, the description of the author's and performer's work for children and its relation to folklorism. The theoretical part includes also four methodologies of how to work with a folk song in the elementary school. In the practical part eight preparations for model music lessons are presented, the preparations having been devised using the four methodologies. The thesis includes also testing and commenting on the actual applicability of the preparations.

Keywords:

Jiří Pavlica, folklorism, folk song, music for kids, *Studánko Rubínko*, *Hrajeme si u maminky*, Hradišťan, didactics of Music Education, lesson plan of Music Education

Obsah

ÚVOD.....	9
1 ŽIVOT JIŘÍHO PAVLICI V DATECH	10
1.1 Vzdělání	11
1.2 Povolání.....	11
1.3 Tvorba Jiřího Pavlici.....	12
1.3.1 Autorské projekty a diskografie.....	13
1.3.2 Scénická a filmová hudba.....	15
1.3.3 Volná soudobá tvorba (Velké hudební formy).....	15
2 LIDOVÁ PÍSEŇ JAKO INSPIRAČNÍ ZDROJ	16
2.1 LIDOVÁ PÍSEŇ.....	16
2.2 VLIV NEOFOLKLORISMU	17
2.2.1 Definice folklorismu.....	17
2.2.2 Folklorismus a neofolklorismus	17
2.2.3 Hlavní představitelé neofolklorismu	18
2.2.4 Neofolklorismus a skupina Hradišťan.....	18
2.3 LIDOVÁ PÍSEŇ V TVORBĚ JIŘÍHO PAVLICI	20
2.3.1 Hrajeme si u maminky.....	20
2.3.2 Studánko rubínko	22
3 METODICKÉ POSTUPY: PRÁCE S LIDOVOU PÍSNÍ	27
3.1 METODICKÝ POSTUP PODLE CARLA ORFFA	27
3.1.1 Carl Orff.....	27
3.1.2 Metodické pokyny.....	27
3.1.3 Hudební výchova pohybem	31
3.2 METODICKÝ POSTUP PODLE FRANTIŠKA SEDLÁKA	33
3.2.1 František Sedlák.....	33
3.2.2 Teoretická příprava na hodinu hudební výchovy.....	33
3.2.3 Práce s písní.....	34
3.2.4 Hudebně pohybové činnosti	36
3.2.5 Poslechové činnosti.....	37
3.3 METODICKÝ POSTUP PODLE ALENY TICHÉ.....	39
3.3.1 Alena Tichá	39
3.3.2 Aktivita k lidovým písním	39
3.4 METODICKÝ POSTUP PODLE EVO JENČKOVÉ	41
3.4.1 Eva Jenčková.....	41
3.4.2 Aktivita k lidovým písním	41
3.4.3 Pohyb s rekvizitami	42

4	PRAKTICKÁ ČÁST	43
4.1	LIDOVÁ PÍSEŇ V KONTEXTU RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU.....	43
4.1.1	<i>Charakteristika vzdělávacího oboru: hudební výchova</i>	<i>43</i>
4.1.2	<i>Charakteristika učiva:.....</i>	<i>44</i>
4.1.3	<i>Charakteristika průřezových témat:.....</i>	<i>46</i>
4.1.4	<i>Charakteristika výchovných a vzdělávacích strategií:</i>	<i>46</i>
4.2	PŘÍPRAVA PRO 1. ROČNÍK – BUDE ZIMA, BUDE MRÁZ	47
4.3	PŘÍPRAVA PRO 1. ROČNÍK – DŮ KRAVIČKY, DŮ	52
4.4	PŘÍPRAVA PRO 2. ROČNÍK – TANCOVALA V LESE VÍLA	57
4.5	PŘÍPRAVA PRO 2. ROČNÍK – ZVONIČKA	63
4.6	PŘÍPRAVA PRO 3. ROČNÍK – MY TŘI KRÁLOVÉ	69
4.7	PŘÍPRAVA PRO 4. ROČNÍK – MOUDRÝ PTÁK SOVA	76
4.8	PŘÍPRAVA PRO 5. ROČNÍK – DEN PŘESLAVNÝ	83
4.9	PŘÍPRAVA PRO 5. ROČNÍK – STUDÁNKO, RUBÍNKO	90
	ZÁVĚR	100
	POUŽITÁ LITERATURA.....	101

Úvod

Téma své diplomové práce jsem si vybrala proto, že jsem přesvědčena o potenciálu písní Jiřího Pavlici pro hodiny hudební výchovy. Zároveň jsem se chtěla zabývat konkrétním praktickým obsahem, který budu moci využít při výuce.

Písně Jiřího Pavlici jsou pro mě výjimečné, inspirující a povzbuzující. Jak říká Jiří Pavlica sám: „Písně přináším se třemi P: pohlazení, poznání a poselství.“ (Špulák 2004) V každé písni se ukrývá myšlenka, která provokuje k přemýšlení. Jeho písně v sobě nesou léčebný charakter, který je ukryt v melodii písně, v barvě nástrojů, nebo v hlasu. (Režný 2006, 19) Velmi ráda bych proto přispěla k tomu, aby se písně Jiřího Pavlici dostaly do českých škol.

Hlavním cílem diplomové práce je zmapovat tvorbu Jiřího Pavlici pro děti, vybrat z ní písně jako metodický materiál a vytvořit z nich ukázkové přípravy na hodiny hudební výchovy pro první stupeň ZŠ. Snažila jsem se, aby aktivity v ukázkových hodinách hudební výchovy žáky bavily a nenásilnou formou v nich vzbuzovaly zájem o hudbu. Dalším cílem je seznámit čtenáře s osobností a tvorbou Jiřího Pavlici.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou. V teoretické části nejprve čtenáře seznamuji s osobností Jiřího Pavlici a jeho rozsáhlou hudební tvorbou, především se zpěvníky *Hrajeme si u maminky* a *Studánko rubínko*. Při představování Jiřího Pavlici jsem čerpala především z knihy rozhovorů Přemysla Ruta s Jiřím Pavlicou *Hovory nejen o hudbě* a z monografie *Od folklorních kořenů po soudobou hudbu* od Pavla Režného.

K vytvoření příprav na hodiny hudební výchovy jsem využila čtyři metodické postupy, jak pracovat s lidovou písní: metodický postup podle německého skladatele a pedagoga Carla Orffa, metodický postup podle Františka Sedláka, metodický postup podle Aleny Tiché a metodický postup podle Evy Jenčkové. Popisuji je v teoretické části a při jejich zpracování vycházím zejména z *Didaktiky hudební výchovy 1* od Františka Sedláka a z *České Orffovy školy 1* od Ilji Hurníka a Petra Ebena.

V praktické části je zpracováno osm příprav na hodiny hudební výchovy pro první stupeň základních škol. Přípravy mají jednotnou a pevně danou strukturu a obsahují též kritickou reflexi. Metodicky v nich využívám také strukturální a genetickou analýzu a komparaci.

1 Život Jiřího Pavlici v datech

V první kapitole se zaměříme na stručné popsání významných milníků v životě umělce, abychom viděli kořeny a inspirace, ze kterých jeho hudba vychází. Jiří Pavlica se narodil v Uherském Hradišti. Je to město se zajímavou archeologickou lokalitou, které patří do Zlínského kraje a žije v něm více než 25 tisíc obyvatel. Uherské Hradiště leží ve středu Moravského Slovácka. Kraj vyniká osobitým folklorem, cimbálovou muzikou, hodnotným vínem, charakteristickými zdobenými kroji a řadou zachovaných lidových tradic. Město založil český král Přemysl Otakar II. 15. října roku 1257. (Uherské Hradiště [online], 2013) Právě místní folklór a lidové tradice jsou pro Pavlicu důležitým, možná dokonce hlavním zdrojem inspirace a tvůrčího zápalu.

V oblasti Dolňacko (jinak řečeno Slovácko) se 1. prosince v roce 1953 narodil rodičům Ludmile a Josefovi jako čtvrté nejmladší dítě syn Jiří. (Režný 2006, 13) Hudební talent Jiří Pavlica zdědil z maminy strany. Rod Slezáků z Břestku, Stříbrnic či Buchlovic, ze kterého maminka Jiřího Pavlici pocházela, byl a je rod muzikantů, kteří působili u nás i v zahraničí. Ještě dnes se můžeme setkat s učiteli hudby (Josefem Kovaříkem, Pavlem Štulírem, Helenou Nožičkovou a Ludmilou Menšíkovou), kteří patří do této muzikální rodiny. (Režný 2006, 13) Rodiče Ludmila a Josef se snažili vést své děti k hudbě, jejich děti chodily do hudební školy. Matka Jiřího Pavlici vedla své děti k hudbě i tím, že chodila zpívat do chrámového sboru a i doma zpívala od rána do večera. (Režný 2006, 13) V rodině se často muzicírovalo. Starší bratr Josef – houslista, který studoval na konzervatoři v Brně, byl vzorem pro Jiřího. Josef působil jako koncertní mistr v Královské filharmonii v Göteborgu. Další dvě sestry Ludmila a Anna také hrály na klavír. (Rut 2010, 136 – 137)

V roce 1984 se Jiří Pavlica oženil s Martinou Nyklovou, kterou znal už od malička. Martina vystudovala Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, obor etnologie. Dodnes tam působí jako docentka na Ústavu evropské etnologie. (Vávra 2003, 25) Martina je jeho poradkyní a zároveň kritičkou, ale především prvním posluchačem. Pavlica dodává: „Je to velká výhoda mít vedle sebe někoho, kdo dokáže analyzovat a pojmenovávat různé aspekty mé práce, popřípadě zhodnotit i reakce a ohlasy, ať jsou jakékoliv...“ (Rut 2010, 145). Jiří Pavlica se také obracel na své děti Annu a Marka při tvorbě CD Studánko rubínko, ale dětem se líbilo vše, tak je Pavlica nepovažoval za skutečné kritiky. (Rut 2010, 146)

1.1 Vzdělání

Základní vzdělání absolvoval ve svém rodném městě v Uherském Hradišti. K hudbě ho také vedla učitelka Nováková na základní škole, kdy o přestávkách se spolužáky zpívali písničky, které byly připraveny z druhé strany tabule. (Režný 2006, 14)

Po střední ekonomické škole v roce 1973 Jiří začal studovat Filozofickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci, obor hudební věda – výchova a vzdělávání dospělých. Katedru muzikologie tehdy řídil profesor Robert Smetana, později Vladimír Hudec. V té době také Jiří Pavlica studoval housle na konzervatoři v Brně u profesorů Stanislava Tomáška a Pavla Kyncla. Během studií Jiřího Pavlicu soukromě vzdělával Jaroslav Krčka, kterým mu byl velkým vzorem v tom, jakým způsobem pracoval s lidovou písní. (Režný 2006, 15) Od roku 1978 se Jiří Pavlica připojuje ke skupině Javory Petra Ulrycha. (Režný 2006, 16) Později se postgraduálně vzdělával v kompozici na Janáčkově akademii múzických umění v Brně u Arnošta Parsche a Zdeňka Pololánika, který ho vedl v duchovní hudbě. (Režný 2006, 15) Od roku 1975 působí v souboru Hradišťan, o pár let později se stal jeho primášem.¹

1.2 Povolání

Od roku 1980 Pavlica pracoval jako redaktor v Československém rozhlasu v Brně. Střídavě na zkrácený a celý úvazek působil v hudební redakci pod vedením šéfredaktora Václava Němce, později Maxe Wittmanna. Mezi jeho kolegy patřili Jaromír Nečas a Táňa Pelíšková, ale také dramaturg Jaroslav Jakubiček a Jindřich Hovorka. V Československém rozhlasu nepůsobí Jiří Pavlica dodnes, od roku 1994 se stává umělcem na „volné noze“. (Režný 2006, 17)

Po odchodu z rozhlasu se Pavlica věnuje naplno hudbě. Hudba je pro něj především komunikačním prostředkem mezi lidmi. (Špulák 2004) V diplomové práci Václava Vávry se dozvídáme, že Pavlica muziku pokládá za službu lidem. „Těch nemocných duší, které potřebují tu poléct, tu pozdravit, tu otevřít nějaký obzor, je kolem nás strašně moc. Muzika má vyvolávat a jítfit emoce, city a pocity jsou ve hře na obou stranách.“ (Vávra 2003, 36 – 37)

Jiří Pavlica též zdůrazňuje, že při interpretaci hudby jde především o předávání energie. „Když hrajete v zemích, kde vašim textům nerozumí, jde o energii, kterou

¹ Tradiční výraz pro uměleckého vedoucího.

dokážete posluchačům dát. Hlavním nositelem pak zůstává hudební složka.“ (Špulák, 2004) Na to čím je pro něj hudba, ukazuje i jeho životní motto – komunikace a dialog. (Rút 2010, 150) Jiří Pavlica přináší hudbu se třemi P: pohlazení, poznání a poselství. (Špulák 2004) Z těchto tří P je zřejmé, že Pavlicova hudba v sobě nese i léčebný rozměr. Jak upozorňuje Pavel Režný, některé skladby Jiřího Pavlici mají na posluchače muzikoterapeutické účinky. Používá zde dokonce paralelu s Wolfgangem Amadeem Mozartem, kdy u skladeb obou tvůrců zmiňuje hluboký citový zážitek, který posluchače posiluje a očišťuje. (Režný 2006, 19)

Pavlicova hudební činnost je výrazná a bohatá. Za svou práci dostal řadu ocenění (cenu nezávislých novinářů Žlutá ponorka, cenu Českého hudebního fondu, cenu z mezinárodní rozhlasové soutěže Prix Bratislava a mnoho dalších.) Mezi jeho nejznámější alba patří Ozvěny duše, Mys dobré naděje a O slunovratu. Jiří Pavlica také spolupracuje na různorodých projektech s řadou uznávaných interpretů. Například s Jiřím Stivínem, Emilem Viklickým, Zuzanou Lapčíkovou, Vlastou Redlem, Jaroslavem Svěceným, Pavlem Šporcem a s mnoha dalšími. Spolupracuje i se soubory jako Komorní orchestr Leoše Janáčka, Pražská komorní filharmonie, Státní filharmonie Brno, Čeští komorní sólisté, Bambini di Praga, Spiritual kvintet, nebo AG Flek. (Režný 2006, 195)

1.3 Tvorba Jiřího Pavlici

Ve své tvorbě Jiří Pavlica vychází z dochované lidové kultury. Využívá texty a melodie z dob slovanského úsvitu, přes středověkou kulturu, až po novodobou lidovou tvorbu. Konkrétně vychází ze sbírek Františka Sušila a Františka Bartoše, pracuje i s lidovým uměním, které je přítomné v dílech Leoše Janáčka a Bohuslava Martinů. (Hradišťan [online] 2014)

Zde uvádíme hudební díla Jiřího Pavlici: projekty, scénickou hudbu, filmovou hudbu, soudobou hudbu.

1.3.1 Autorské projekty a diskografie

- 1982 vydání LP, MC *Byla vojna u Slavkova* (Panton, reedice CD 1996) – projekt
- 1984 LP, MC *Od večera do rána* (Panton s Hradišťanem)
- 1986 LP, MC *Zbojné písně moravské* (Supraphon, reedice CD 2001)
- 1989 LP, MC *Hradišťu, Hradišťu. Lidové písně z Uherskohradišťska* (Panton, reedice CD Supraphon 2002)
- 1990 CD, LP, MC *Pokoj vám* (Panton) – propojení vánoční hudby lidových i nelidových vrstev (Hradišťan, Komorní orchestr Leoše Janáčka Ostrava)
- 1994 CD, MC *Ozvěny duše* (Lotos)
- 1994 CD, MC *AG Flek a Hradišťan* (spolu s Vlastou Redlem)
- 1994 CD, MC *Prší déšť* (S Emilem Viklickým a Zuzanou Lapčíkovou)
- 1997 CD, MC – *Yas – Kaz a Jiří Pavlica. Svítání* (Lotos)
- 1998 CD, MC *Moravské koledy* (Bambini di Praga a Hradišťan)
- 1999 CD, MC – *O slunovratu* – (Indies) – hudba na verše básníka Jana Skácela (Hradišťan a hosté)
- 2000 CD – *Pastoral masses (Jiří Pavlica, Georgius Zrunek)* (Supraphon) (Ars Brunensis Chorus, Brněnský komorní orchestr, Hradišťan)
- 2001 CD, MC *Jiří Pavlica a Dizu Plaatjies. Mys Dobré naděje* (Lotos) – projekt s jihoafrickým multiinstrumentalistou (Hradišťan, Talant a hosté – Wihanovo kvarteto, Ars Brunensis Chorus)
- 2001 CD, MC *Zpívání o lásce*. Bambini di Praga a Hradišťan (Supraphon)

Autorská spolupráce na hudebně – tanečních projektech souboru Hradišťan:

- 1993 *Biblická zastavení*
- 1994 *O proměnách času*
- 1995 *Skrytá tajemství*
- 1998 *O slunovratu aneb co bývalo a znovu kdysi bude*
- 1999 *O člověku ... a jeho ctnostech a neřestech*
- 2002 *Zpívání o lásce*

Autorská spolupráce s jinými interprety:

Zde jsou uvedeny projekty, na kterých Jiří Pavlica různou měrou spolupracoval s interprety a hudebními soubory různých žánrů.

- 1994 *CD Odešel tiše za ticho se schovat* (Jota)
- 1995 *CD Scénická hudba 1985 – 1995* (Slovácké divadlo v Uh. Hradišti)
- 1996 *CD V Brně na Špilberku stojí vraný kůň* (Indies)
- 1998 *CD Babička* (FT Records) – hudba ke stejnojmenné inscenaci Divadla Husa na provázku (spolu se Zdeňkem Klukou)
- 1998 *CD, MC Vánoční koncert. Hradišťan, Spirituál kvintet* (Monitor)
- 1999 *CD Na cestě. Duchovní písně* (Telepace Ostrava, Radio Proglas)
- 2000 *CD, MC Sešli se ...I.* (Lotos) – výběr ze stejnojmenného autorského pořadu TV Ostrava
- 2001 *CD, MC Sešli se ... II.* (Lotos) – výběr ze stejnojmenného autorského pořadu TV Ostrava
- 2002 *CD, MC Sešli se ... III.* (Lotos) – výběr ze stejnojmenného autorského pořadu TV Ostrava
- 2003 *CD, MC Sešli se ... IV.* (Lotos) – výběr ze stejnojmenného autorského pořadu

1.3.2 Scénická a filmová hudba

- 1985 *Její pastorkyňa* – Slovácké divadlo Uherské Hradiště
1985 *Jak se bubnuje na princezny* – Slovácké divadlo Uherské Hradiště
1987 *Lucerna* – Slovácké divadlo Uherské Hradiště
1989 *Svatá rodina* – Slovácké divadlo Uherské Hradiště
1990 *Komedie o umučení* – Slovácké divadlo Uherské Hradiště
1992 *Broučci* – Slovácké divadlo Uherské Hradiště
1993 *Noc na Karlštejně* – Slovácké divadlo Uherské Hradiště
1994 *Jánošík podle Vivaldiho* – Slovácké divadlo Uherské Hradiště
1994 *Princezna se zlatou hvězdou na čele* – Slovácké divadlo Uherské Hradiště
1998 *Pápiernica* – Slovácké divadlo Uherské Hradiště
1996 *Oráč a smrt* – dramatizace textu Jana z Teplé; režie Dušan Pařízek
1997 *Babička* – fetišistická revue; Divadlo Husa na provázku Brno
2000 *Naši furianti* – Divadlo bratří Mrštíků Brno; režie Zdeněk Černín
2001 *Radúz a Mahulena* – Slovácké divadlo Uherské Hradiště; režie Igor Stránský
2002 *Rok na dědině* – Divadlo Jána Palárika v Trnavě; režie Břetislav Rychlík

Filmová hudba:

- 1999 *Král ozvěny* – televizní adaptace pohádky (TV Ostrava)
1999 *Volničky z domova* – vícedílný seriál, TV Ostrava
1999 *Příští život dubu* (dokumentární film); režie Petr Kudela
1999 *Vyšívачky ze Zubří* (dokumentární film)
2002 *O králi Ječmínkovi* – televizní adaptace pohádky

1.3.3 Volná soudobá tvorba (Velké hudební formy)

- 2000 *Missa brevis pastovalis*
2005 *Oratorium smíru*
2007 *Chvění (Suita dialogů)*
2012 *Porta peregrinorum – Brána poutníků*

2 Lidová píseň jako inspirační zdroj

2.1 Lidová píseň

Lidová píseň patří do oblasti písňového folkloru a můžeme ji rozdělit na text a nápěvek. Mezi textem a nápěvkem je určitý vztah, který charakterizuje forma a výraz lidové písně. (Vysloužil 1995, 162)

Ještě před tím, než se začalo používat označení „lidová píseň“, používaly se termíny jako „národní písně“ a „prostonárodní písně“. Byl to právě Johann Gottfried Herder, kdo v 70. letech 18. století zavedl pojem „Volkslied“, v překladu „lidová píseň“. (Pecháček 2010, 17)

Píseň je kratší skladba pro sólový hlas, popřípadě s doprovodem, vytvořená na text, který je většinou veršovaný a stroficky vázaný. Vlastností hudebního obsahu lidové písně je její melodika vokálního typu. Melodie má většinou výraznou melodickou myšlenku. Nevyčerpatelné melodické nápady nacházíme právě v oblasti lidových písní. (Herden 1992, 26 – 36)

Mezi základní znaky lidové písně patří úzké propojení s životem venkovského zemědělského lidu, anonymita autora, kolektivnost, ústní tradice, úzká souvislost s konkrétními životními situacemi (rodinný život, práce, církevní svátky apod.), variabilita, propojení složky slovesné s hudební, úzká vazba na nástrojový doprovod a taneční vyjádření. (Pecháček 2010, 17)

O smyslu lidových písní v dnešním světě hovoří Jiří Pavlica v rozhovoru s Václavem Vávrou. „Lidovky jsou pojítkem s těmi, co tu před námi žili mnohem moudřeji než my. Měli bychom je brát jako živou vodu – třeba místo prášků. Písnička, to není jen hudba, ale i poezie a lidová moudrost. Najdete v ní něco, co člověka otevírá. Mnoho velkých skladatelů sáhlo po lidových nápěvcích, i když každý je zpracoval jinak, ať jde o Smetanu, Janáčka, Nováka. Ani Dvořák neodolal.“ (Vávra 2003, 27 – 28)

Podle Františka Sedláka je lidová píseň miniaturním hudebním dílem, které v sobě ukrývá životní postoje lidí, způsob jejich vyjadřování i dějiny národa. Lidová píseň umožňuje dětem rozvoj estetický, ale i etický. Je v nich ukrytý hodnotový systém, někdy i ponaučení. Zpěv písní umožňuje rozvíjet základní hudební schopnosti a

zpěvnické dovednosti. Vede k pochopení významu hudebně – vyjadřovacích prostředků a hudební formy. (Sedlák 1985, 205)

2.2 Vliv neofolklorismu

2.2.1 Definice folklorismu

„Ve folklorismu se jedná o přenášení jevů lidové kultury z původního života do jiného kontextu, často s novými funkcemi.“ (Vondrušková, 2000) Do folklorismu patří využívání lidové písně, hudby, tance, slovesných projevů nebo obřadního folkloru, ale také celá řada projevů, které vycházejí i z jiných oblastí lidové kultury, např. využívání krojů v práci folklorních souborů, uplatnění lidových výtvarných prvků, atd. Folklorismus tvoří důležitou složku sociální komunikace a podněcuje i vnitřní tvůrčí potřeby člověka. (Lidová kultura [online], 2013)

2.2.2 Folklorismus a neofolklorismus

Neofolklorismus můžeme chápat jako nový směr evropské hudby, který hledá nové cesty. Na vznik neofolklorismu měla vliv krize, která byla způsobena vyčerpáním tradičních novoromantických kompozičních postupů. Tento hudební směr si udržel svoji aktuálnost až do současnosti. „Neofolklorismus existuje nejen ve své „čisté“ podobě, ale v jeho dalších vývojových stádiích došlo k synkrezi s jinými skladebnými směry, především s neoklasicismem, s principy dodekafonie a serialismu, s mikrointervalikou apod.“ (Pecháček 2010, 118 – 120)

Neofolklorismus se vyznačuje bohatým rytmem, uvolněností hudební stavby a melodií, která vyniká nepravidelností. Tyto výrazové prostředky se často stávají hlavním nositelem hudebního obsahu. (Pecháček 2010, 121) Neofolklorismus využívá staré církevní mody, pentatoniku a řady celotónové. (Smolka 2001, 517) Objevuje se zde nová zvukovost, která je způsobena inspirací lidovými hudebníky, lidovými hudebními nástroji a neobvyklými způsoby hraní. (Pecháček 2010, 121)

Do 50. let 20. století se používal termín folklorismus, ale pak ho vystřídal pojem neofolklorismus. „Folklorismus je dnes chápán v širším významu, tj. ve smyslu existence a proměny tradiční lidové kultury v nepůvodních podmínkách.“ (Pecháček

2010, 118) Nový termín neofolklorismus u nás zavedl Jiří Vysloužil a přiřadil ho mezi skladebné směry. (Pecháček 2010, 119)

2.2.3 Hlavní představitelé neofolklorismu

K hlavním představitelům tohoto uměleckého směru patří Leoš Janáček, Béla Bartók a Igor Stravinský. Ale také mezi ně patří Carl Orff, Sergej Prokofjev, Zoltán Kodály a další. (Smolka 2001, 518) Tito umělci komponovali hudbu svým osobitým stylem, tudíž nepoužívali formu přímých citací folklorního materiálu. (Pecháček 2010, 121) Skladatelé tohoto směru vynikali také tím, že byli většinou v oblasti folkloru odborně vzdělaní. Lidové písně a tance sami sbírali. Psali o nich i teoretické studie. (Na rozdíl od skladatelů z období romantismu.) „Na lidové hudbě oceňovali skladatelé především její bezprostřednosti, drsnost a vitalitu.“ (Pecháček 2010, 120)

2.2.4 Neofolklorismus a skupina Hradišťan

V hudební tvorbě Hradišťanu se projevuje prolínání lidové hudby s vážnou hudbou a dalšími žánry. Charakteristickým znakem neofolklorismu je též hra na lidové nástroje. Stejně tak Hradišťan využívá neobvyklé lidové nástroje, například trumšajt, niněru, grumle, křivé rohy, ochlebky, malý cimbálek, okarínu, fujaru, drobné bicí, atd. (Hradišťan [online], 2013) K dalším charakteristickým znakům neofolklorismu patří bohatý rytmus a uvolněnost hudební stavby, vše najdeme i u Hradišťanu.

Hradišťan založil Jaroslav Staněk v roce 1950. O dvacet let později, tedy v roce 1970, se k Hradišťanu přidal Jiří Pavlica. A o tři roky později se stal jeho uměleckým vedoucím. Hradišťan má i taneční složku, kterou vede choreografka Ladislava Košíková. Úzce spolupracuje s dětským souborem Hradišťánek, který byl založen roku 1955 a dnes tam zpívá kolem 200 dětí. (Hradišťan [online], 2013)

Hradišťan překračuje hranice hudebních žánrů a spolupracuje s osobnostmi různých kultur celého světa. Často navštěvuje domácí i zahraniční festivaly tradiční, alternativní, ale i vážné hudby. Spolupracuje s rozhlasem, televizí a filmovými tvůrci. Koncertoval na čtyřech světadílech, natočil více než 30 stěžejních zvukových nosičů. (Charakteristika Hradišťanu [online], 2013)

Soubor je velmi obtížně zařaditelný do konkrétního hudebního žánru, protože jeho tvorba a produkce zasahuje hned do několika hudebních směrů. Základním pilířem je bezesporu hudba lidová, ale Hradišťan experimentuje i s vážnou a folkovou hudbou.

Kdysi si primáš Hradišťanu definoval cíl, jací mají být muzikanti Hradišťanu. „Pojmenoval to třemi „F“ – fundovaní, féroví, fandové – aby to byli muzikanti na vysoké profesionální úrovni, aby si lidsky rozuměli, a aby muziku milovali a hráli srdcem.“ (Rut, Pavlica 2010, 157)

Mezi současné členy Hradišťanu patří: Jiří Pavlica – umělecký vedoucí, Alice Holubová – zpěvačka, David Burda – hráč na klarinet, zobcové flétny, různé historické dechové nástroje, zpěvák a také manažer, Milan Malina – cimbalista a zpěvák, Roman Gill – hráč na violu, Milan Gablas – kontrabasista a zpěvák, Josef Fojta – hráč na bicí a klávesy. Kvalitu zvuku má na starosti Luděk Kabelka. (Charakteristika Hradišťanu [online], 2013)

2.3 Lidová píseň v tvorbě Jiřího Pavlici

2.3.1 Hrajeme si u maminky

Prvním a stěžejním dílem Jiřího Pavlici pro dětského posluchače a interpreta je zpěvník *Hrajeme si u maminky*, který byl vydán roku 2005. Proto mu budeme věnovat speciální pozornost. V této kapitole si nejprve rozebereme jeho strukturu a popíšeme jednotlivé písně, které zpěvník obsahuje.

Knih s názvem „Hrajeme si u maminky“ je rozdělena do pěti částí podle ročních dob (zima, jaro, léto, podzim) a poslední část tvoří ukolébavky. V publikaci *Hrajeme si u maminky* nalezneme nejen notové záznamy lidových písní, ale také básně a lidové hry, nebo vysvětlení lidových tradic a zvyků.

Poznámky k tabulce:

Zkratky:

Z – K = zima + koledy

J = jaro

L = léto

P = podzim

U = ukolébavky

Uvedené kategorie:

- autor hudby
- autor textu
- zařazení podle kapitoly
- doporučený ročník
- takt písně
- tónina písně
- vhodnost pro hudebně – pohybovou činnost
- vhodnost využití pro poslechové činnosti

tabulka č. 1:	hudba	text (úprava)	část	ročník	takt	tónina	pohyb	poslech
Bude zima, bude mráz	lidová	J. Pavlica	Z	1., 2.	$\frac{2}{4}$	F dur	ano	
Při vánoci	lidová	J. Pavlica	Z – K	3., 4.	$\frac{3}{4}$	D dur	ano	
Štědrej večer nastal	lidová	J. Pavlica	Z – K	1. – 5.	$\frac{2}{4}$	D dur	ano	
Fanfr, fanfr, fanfrnoch	lidová	J. Pavlica	Z – K	3. – 5.	$\frac{2}{4}$	D dur	ano	<i>ano</i>
Den přeslavný I.	lidová	J. Pavlica	Z – K	3. – 5.	$\frac{3}{4}$	d moll	ano	<i>ano</i>
Den přeslavný II.	lidová	J. Pavlica	Z – K	3. – 5.	$\frac{4}{4}$	d moll	ano	<i>ano</i>
My tři králové	lidová	J. Pavlica	Z – K	3., 4., 5	$\frac{6}{8}$	G dur	ano	<i>ano</i>
Žežulička	lidová	J. Pavlica	J	1., 2.	$\frac{2}{4}$	D dur	ano	
Hajho, husy, ze pšenice	lidová	J. Pavlica	L	2., 3.	$\frac{2}{4}$	F dur	ano	
Malička su	lidová	J. Pavlica	L	1.	$\frac{2}{4}$	C dur	ano	
Když jsem husy pásala	lidová	J. Pavlica	L	1., 2.	$\frac{2}{4}$	C dur	ano	
Nic nedbám	lidová	J. Pavlica	L	1., 2.	$\frac{3}{4}$	D dur	ano	
Dú kravičky, dú	lidová	J. Pavlica	P	1.	$\frac{2}{4}$	D dur	ano	
Pásla ovečky	lidová	J. Pavlica.	P	1.	$\frac{3}{4}$	B dur	ano	
Posvícení	lidová	J. Pavlica	P	1., 2.	$\frac{2}{4}$	D dur	ano	
Spi, mé milé poupě	J. A. Komenský	J. A. Komenský	U	3., 4.	$\frac{4}{4}$	G dur	ano	<i>ano</i>

2.3.2 Studánko rubínko

Druhým významným dílem Jiřího Pavlici pro dětského posluchače a interpreta je zpěvník *Studánko rubínko*, který byl vydán v roce 2012. Zpěvník navazuje na předešlé dílo (*Hrajeme si u maminky*), ale není určen pouze pro děti, ale i pro dospělé, jak zmiňuje Pavlica v rozhovoru s Ivou Týmrovou. (Týmrová, 2009) Objevují se tu jak písně, tak především básně Jana Skácela a Věry Provazníkové, a lidové hry, nebo vysvětlení lidových tradic a zvyků.

Tyto dva zpěvníky mají mnoho společného. Oba obsahují CD, písně nahrála skupina Hradišťan a dětský soubor Hradišťánek, notové záznamy jsou doplněny ilustracemi od Jana Kudláčka. Rozdílnost zpěvníků je v zaměření, starší zpěvník se soustředí na čtvero ročních období a na ukolébavky. Ve zpěvníku *Hrajeme si u maminky* nalezneme nejen písně od Jiřího Pavlici, ale i od Pavla Jurkoviče, Petra Ebena a Jana Amose Komenského. Zatímco zpěvník *Studánko rubínko* je sestaven téměř výhradně z autorských písní Jiřího Pavlici. Novější zpěvník obsáhl téma jaro, které v sobě ukrývá další náměty Velikonoce, vodu, květiny. Nechybí ani ukolébavky.

Jiří Pavlica vytváří své vlastní mody a některé písně tak modulují mezi více stupnicemi. Například písně *Svatý Jiří vstal* a *Mráček, Mraky, Deštík* modulují v rámci příbuznosti tónin v lidových písních. Jiří Pavlica uplatňuje i netradiční mody, například v písni *Sedí vrabec*.

Poznámky k tabulce:

Zkratky:

J = Předjaří, K = První kyticky, DV = Doba velikonoční

P = Co si ptáčci povídají, U = Zpíváníčko na spaníčko, T = Na travičce

V = Voda, vodička

Zpěvník je rozdělen do sedmi kapitol.

Kapitolu *Předjaří* jsme spojili s kapitolou *První kyticky – píšťaličky*. Nazýváme je společně *Jaro*, používáme zkratku J.

Uvedené kategorie jsou totožné jako u předchozího zpěvníku.

tabulka č. 2: (a)	hudba	text	část	ročník	takt	tónina	pohyb	poslech
Studánko Rubínko	J. Pavlica	M. Bureš	V	5. (6.)	$\frac{2}{4}$	D dur		ano
Jaro	J. Pavlica	V. Provazníková	J	4.	$\frac{6}{8}$	C dur		ano
Sněženky	J. Pavlica	V. Provazníková	J	3., 4.	$\frac{4}{4}$	D dur		ano
Čáp letí přes moře	J. Pavlica	lidový	J	5.	$\frac{2}{4}$	D dur	ano	
Viju, viju věneček	J. Pavlica	lidový	J	1., 2.	$\frac{2}{4}$	D dur	ano	
Konvalinka	J. Pavlica	V. Provazníková	J	3.	$\frac{2}{4}$	D dur		
Blatouchy I.	J. Pavlica	V. Provazníková	J	3.	$\frac{3}{4}$	E dur		
Blatouchy II.	J. Pavlica	V. Provazníková	J	4. – 5.	$\frac{3}{4}$	E dur		ano
Píšťala	J. Pavlica	V. Provazníková	J	1. – 2.	$\frac{2}{4}$	D dur	ano	
Dělám, dělám píšťalenu	J. Pavlica	lidový	J	5.	$\frac{2}{4}$	C dur		ano
Smrtná neděle	J. Pavlica	lidový	DV	4. – 5.	$\frac{2}{4}$	D dur		
Když se hory zelenaly	J. Pavlica	lidový	DV	4. – 5.	$\frac{3}{4}$	d moll		ano
Velikonoční čas	J. Pavlica	lidový	DV	5.	$\frac{4}{4}$	G dur		ano
Zpívají ptáčky	J. Pavlica	J. Skácel	P	3. – 4.	$\frac{6}{8}$	D dur		
Datel	J. Pavlica	F. Nechvátal	P	4. – 5.	$\frac{3}{4}$	e moll	ano	ano
Kos se směje	J. Pavlica	F. Halas	P	4. – 5.	$\frac{2}{4}$	D dur		
K čemu by byl kosu nos	J. Pavlica	J. Skácel	P	1. – 2.	$\frac{2}{4}$	D dur		ano

tabulka č. 2: (b)	hudba	text	část	ročník	takt	tónina	pohyb	Poslech
Moudrý pták sova	J. Pavlica	J. Skácel	P	4. – 5.	$\frac{4}{4}$	c moll		ano
Sedí vrabec	lidová	upravil J. Pavlica	P	3. – 5.	$\frac{2}{4}$	cikánský + dórský ²	ano	
Uspávanka se studánkou	J. Pavlica	J. Skácel	U	3. – 5.	$\frac{2}{4}$	D dur		ano
Mlýnek	J. Pavlica	F. Halas	U	1. – 3.	$\frac{2}{4}$	E dur		ano
Dřímotěnka	J. Pavlica	F. Nechvátal	U	1. – 3.	$\frac{2}{4}$	d moll	ano	ano
Spi, synáčku, spi	lidová	upravil J. Pavlica	U	1. – 3.	$\frac{2}{4}$	D dur	ano	ano
Hop, hop, můj koníčku	J. Pavlica	upravil J. Pavlica	U	3. – 4.	$\frac{2}{4}$	Es dur	ano	
Ranní probuzení	J. Pavlica	F. Nechvátal	U	4. – 5.	$\frac{2}{4}$	C dur	ano	
Svatý Jiří vstal	J. Pavlica	upravil J. Pavlica	T	5.	$\frac{2}{4}$	A dur → E mix. ³ → H dur		ano
Máky	J. Pavlica	V. Provazníková	T	3.	$\frac{4}{4}$	D dur		ano
Zvonička	J. Pavlica	V. Provazníková	T	1. – 2.	$\frac{6}{8}$	D dur	ano	
Jehňátko	J. Pavlica	V. Provazníková	T	2. – 3.	$\frac{2}{4}$	D dur		
Mráček, Mraky, Deštík,	J. Pavlica	V. Provazníková	V	1. – 2.	$\frac{4}{4}$	C dur → D dur → F dur → A dur		ano
Pradlenka	J. Pavlica	F. Nechvátal	V	2. – 3.	$\frac{2}{4}$	C dur	ano	
Dej Pán Bůh deštička	lidová	upravil J. Pavlica	V	1. – 2.	$\frac{2}{4}$	D dur		
Studánka	J. Pavlica	V. Provazníková	V	1. – 2.	$\frac{4}{4}$	D dur		ano

² kombinace modů

³ mixolydická (modulace)

Spolupráce na tvorbě:

Jiří Pavlica tvorbu určenou dětskému posluchači nevytvořil zcela sám. K tomu, aby vznikly úpravy písní, které využijeme v praktické části, a aby se dostaly k posluchačům, kterým byly určeny, potřeboval Pavlica několik spolupracovníků. Jsou to především Jiřina Rákosníková, která přišla s nápadem vytvořit z těchto písní a říkadel zpěvník pro děti a Jan Skácel, jehož básně Jiří Pavlica zhudebnil. Básně od Věry Provazníkové patří také do zpěvníků pro děti. V neposlední řadě Jan Kudláček, který zpěvníky ilustroval.

- Jiřina Rákosníková

Byla to právě ona, kdo měl nápad sestavit zpěvníček pro děti s maminkami, s babičkami i s dědečky. Pozvala Jiřího Pavlicu, aby k tomu složil hudbu a nezapomněla ani přizvat malíře Jana Kudláčka. Narodila se roku 1947 v Brně. Vystudovala taneční konzervatoř a taneční pedagogiku na AMU v Praze. Dlouhodobě pedagogicky pracuje s dětmi i studenty a podílí se na odborných seminářích pro pedagogy s televizí, filmem a profesionálními divadly. Od r. 1992 pořádá pravidelná setkání s rodiči a dětmi pod názvem „Hrajeme si u maminky“. (Rákosníková, 2002)

- Jan Kudláček

Ilustroval zpěvníky „Hrajeme si u maminky“ a „Studánko rubínko“. Všechny tři umělce spojuje místo, kde se narodili, a to je právě Morava. Jan Kudláček se narodil v roce 1928 v Dolních Dubňanech. Stal se z něho akademický malíř a grafik. Ilustroval řadu knih především pro děti, např.: Velkou obrázkovou knížku o zvířatech, Nezbedné pověsti atd. Dostal řadu ocenění u nás i v zahraničí. (Rákosníková, 2009)

- Jan Skácel

Do této práce zařazuji i moravského básníka Jana Skácela, protože Pavlica zhudebnil jeho texty. Jan Skácel se narodil 7. února v roce 1922 ve Vnorovech. Je to obec v okrese Hodonín v Jihomoravském kraji. Zemřel 7. Listopadu 1989 v Brně. Dnes je známý jako moravský básník, prozaik a autor poezie pro děti. (Jan Skácel [online] 2013).

- Věra Provazníková

Některé básně Věry Provazníkové patří k těm, které Jiří Pavlica zhudebnil. Věra Provazníková se narodila v Praze 17. ledna v roce 1947. Působí jako básnířka, spisovatelka a výtvarnice. Jiří Pavlica si vybral básně z těchto sbírek *Čarohrádky*, *Tydlidáš* a *Pošlem Anku pro hádanku*. (Věra Provazníková [online] 2013).

3 Metodické postupy: práce s lidovou písní

3.1 Metodický postup podle Carla Orffa

3.1.1 Carl Orff

Abychom mohli pracovat s lidovou písní a využít ji v hodinách hudební výchovy, potřebujeme si zvolit odpovídající přístup k jejich implementaci. Vhodným prostředkem a vodítkem může být Česká Orffova škola, která vychází z Carla Orffa a vytvořili ji Petr Eben a Ija Hurník, dále spolupracovali Eva Kröschlová, Wilhem Keller, Jan Dostal a Pavel Jurkovič.

V roce 1924 se Carl Orff spolu s Gunild Keetmann a Dorothee Günther snažili uveřejnit nové pojetí hudební výchovy. Upozorňovali na důležitost aktivního prožívání hudby, řeči a tance. Žáci už nebudou pasivně kopírovat „vzory“, ale aktivně budou sami tvořit. A tak později vznikly sbírky, rozdělené do pěti svazků pod názvem Musik für Kinder (Hudba pro děti). Svazky byly přeloženy do mnoha jazyků. (Carl Orff [online] 2013)

Téměř před čtyřiceti lety vznikla česká adaptace Orffova Schulwerku Iljou Hurníkem a Petrem Ebenem. Autoři použili české a moravské lidové písně v úpravách a vytvořili k nim vlastní (instrumentální) doprovody. Současný skladatel, hudební pedagog, Pavel Jurkovič dále šíří myšlenky Carla Orffa. (Česká Orffova společnost [online] 2013)

Z dílu Česká Orffova škola I. uplatníme v praktické části tyto disciplíny: metodické pokyny, písně (ty, které vybral Ija Hurník a Petr Eben, vyměníme za písně Jiřího Pavlici) a hudební výchovu pohybem.

3.1.2 Metodické pokyny

„Jak docílit toho, aby děti mohly se zaujetím pěstovat uměleckou činnost?“ Tázał se Carl Orff. Zásadou orffovské práce je „umožnit dětem maximum aktivity a maximum sebevyjádření.“ (Hurník, Eben 1982, 11) Žáci se učí pomocí hry, která nepostrádá tvořivost. Žáci se učí tvořit vlastní melodie a rytmy. Prostředkem jsou k tomu říkadla, písně a básně. Cílem hodin hudební výchovy je, aby se děti učily improvizovat. Učitel by měl žáky vhodně podněcovat k tvorbě, k níž dává pouze příklady. Učitel by také měl podle Carla Orffa systematicky rozvíjet dětské tvořivé schopnosti.

Aktivity k rozvoji dětských tvořivých schopností:

- Práce s říkadlem

Prvním a nejjednodušším a nejzákladnějším materiálem pro hudební výchovu se považuje říkadlo. Dbáme na to, aby říkadlo bylo recitováno co nejúčinněji, proto vzbudíme u dětí zájem, připravíme dobrou motivaci. Práci s říkadly můžeme rozdělit do tří kroků. Prvním krokem je přednes říkadla. Druhý krok přidává k přednesu mluvený doprovod. Poslední krok doplňuje říkadlo o nástrojový doprovod. U prvního kroku zdůrazníme, že říkadlo je možné recitovat různými způsoby, například: klidně, jemně, tiše, hlasitě, nervózně, atd. Tím žáky učíme základní hudební pojmy (piano, forte, fortissimo, pianissimo, atd.) U druhé kroku učitel vybere některá rytmická výrazná slova, která děti po učiteli rytmicky a přesně opakují (tzv. ostinátní figury). Následuje rozdělení třídy na dvě až tři skupiny. Každá skupina rytmicky opakuje svá vybraná slova (nejprve za sebou, pak dohromady). Další možnost, jak pracovat s říkadlem, je vytvoření kánonu dvojhlasého či tříhlasého. U posledního kroku říkadla přidáme drobné bicí nástroje. Výběr nástrojů necháme na žácích.

- Rozvíjení pěveckých a intonačních dovedností

Je mnoho způsobů, jak procvičovat pěveckou a intonační dovednost, my si uvedeme právě tři způsoby.

První způsob: „Melodizace říkadla na dvou tónech (g – e)“. Vybereme říkadlo, které žáci dobře znají. Toto říkadlo zhudebníme na dvou tónech. Carl Orff nám doporučuje na sestupné malé tercii g – e, či d – h.

Druhý způsob: „Hledání zvolací formulky“ navazuje na první způsob. Žáci na sebe volají zpěvně, opět uplatní malou tercii (g – e, nebo c^2 – a). Vyvolané dítě zazpívá jméno spolužáka třikrát po sobě, po každé v jiném odstínu, po třetí s dlouhou drženou jednou slabikou. Dále hra pokračuje, jako když se hraje na štafetu.

Třetí způsob: „Zpívaný dialog“ rozšiřuje druhý způsob. Jak napovídá název, zvolací formulku obohacujeme o veselý zpívaný dialog. Dialog může znít: „Petře, jak se máš?“ Jiný spolužák odpovídá: „Mám se dobře.“ Zaleží na dětské fantazii, jak budou vypadat dialogy.

- Seznámení s notovým písmem

Záznam rytmu a melodie může vypadat například jako různě dlouhé čáry a nemusí mít nutně podobu notového zápisu. Carl Orff upozorňuje na nebezpečí, že dětem se bude zdát zapisování not jako velká nuda, proto je důležitá psychologická motivace od učitele. Děti by si měly zapisovat do svých notových sešitů vlastní melodie, které samy složily. Carl Orff dává šanci dětem, které nechodí do hudební školy, tudíž neumí správně psát noty, navrhuje jim jednodušší variantu, žáci mohou zaznamenávat hodnoty not různě, například celá nota může vypadat jako kolečko, půlová jako půl kolečka, čtvrt'ová jako čtvrt koláčku, osminová jako kytička, zaleží na dětské fantazii.

- Základní rytmičná cvičení

Tato cvičení jsou určena k rozvoji rytmického cítění. Rytmičná cvičení zařazujeme hned na začátek hodiny.

Rytmičná deklamace slov

Rytmičná deklamace slov spočívá v tom, že žáci přesně opakují slova například jména dětí, jména květin atd. Cílem je, aby vybraná slova byla přednesena výrazně a rytmicky přesně. Když se žáci naučí rytmicky a přesně opakovat slova, můžeme žáky rozdělit do skupinek. Každá skupinka bude recitovat jiné slovo. Rytmizovaná slova lze uplatnit postupně a pak také dohromady. To vše lze použít ve hře na tělo (tleskání, pleskání) nebo při hře na bicí nástroje.

Vymýšlení slov k danému rytmu

Žáci vymýšlí slova na daný rytmus, který dostanou od učitele.

Rytmičná deklamace slovních skupin

Žáky vedeme, aby samostatně složili vlastní estetické miniatury.

- Improvizační cvičení

„Improvizační cvičení probouzí v dětech zaujetí, temperament a elán.“ (Hurník, Eben 1982, 15)

Hra na ozvěnu

Hra funguje na principu opakování rytmických motivů. Není to ještě samotná improvizace, je to pouze její předstupeň.

Rytmizace textu

Cílem těchto cvičení je rozvíjet rytmickou fantazii. Žáci mají na konkrétní text vymýšlet neustále nové rytmické varianty.

Rytmická doplňovací cvičení

Smyslem těchto cvičení je, aby žáci utvořili miniaturní dvoudílné formy (bez melodie). Jedním z nich je hra, která se nazývá „otázka a odpověď“. Otázku pokládá učitel a to tak, aby nebyla rytmicky uzavřená (bude končit na lehkou dobu). Žák vymyslí odpověď, aby končila uzavřeně (na těžkou dobu).

Rytmické rondo

V rytmickém rondu žáci uplatní své předchozí zkušenosti. V rondu jde o střídání témat s kuplety. Téma přednášejí všichni, kuplety přednáší sólista a to se střídá (dokola). Schéma nejmenší možné rondové formy vypadá takto: A – B – A – C – A. Písmenko A značí hlavní téma, mezihry neboli kuplety značíme ostatními písmenky B a C. Závěr vždy tvoří téma. Rondo provádíme tleskáním, dupáním, luskáním, pak i na malé bicí nástroje.

Melodické rondo

Pětitónová soustava bez půltónů (neboli pentatonika) se nám nabízí pro předlohu melodického rondo. Melodické rondo funguje stejně jako rytmické rondo.

- Stavba hodiny

Každá hodina by měla mít svůj hlavní cíl. Hodina hudební výchovy by se měla skládat nejen z hlavního obsahu, ale také z drobných cvičení, která rozvíjejí hudební schopnosti, například různé rytmické rozcvičky, hry na ozvěnu, sluchová cvičení, improvizální cvičení a cvičení ve hře na melodické nástroje. (Hurník, Eben 1982, 11–24)

3.1.3 Hudební výchova pohybem

Výběr pohybových cvičení je určen zejména dětem ve věku od 5 do 7 let. Cvičení tudíž budeme v praktické části využívat pro žáky v prvních a druhých třídách. Pohyb potřebují mladší školní děti více, než starší školní děti. Hodina by měla vypadat hravě a živě. Organizace hodiny má být vedena tak, že žáci společně s učitelem vytvoří písničku, skladbu, pohádku nebo taneček. Podle C. Orffa má být hodina napínavá. To záleží na učiteli a jeho schopnostech, zda dovede obměňovat, tvořit podmínky pro spontánní improvizaci a základní tvorbu. (Hurník, Eben 1982, 85)

Aktivita pro pohybová cvičení:

- Inhibice, reakce, soustředění

Žáci běhají v prostoru třídy při pravidelném bubnování, když bubínek přestane hrát, žáci stojí. Znamení můžeme obměňovat. Běh můžeme vyměnit za poskoky, pochod, taneční kroky nebo za pravidelnou chůzi. (Hurník, Eben 1982, 85)

- Rytmus

Hra na ozvěnu v pohybu. Žáci opakují po učitelovi určité rytmické úseky. Učitel tleská nad hlavou, za tělem, pod zvednutou nohou.

Cvičení na hodnoty not. Žáci sedí v kruhu. Když žák uslyší čtvrtovou dobu, míč si přendá z jedné ruky do druhé, když uslyší půlovou dobu, pošle míč sousedovi.

- Tempo a agogika

Žáci chodí podle toho, jak rychle, nebo jak pomalu hraje učitel na hudební nástroj.

Hra na dirigenta. Žáci se pohybují podle toho, jak určený žák diriguje.

- Dynamika

Hry na poznání a procvičení hudebně výrazového prostředku dynamiky. Děti sedí v kruhu na zemi. Učitel vyzve jednoho žáka, aby začal tleskat, a pak vyzve dalšího žáka, aby se přidal. Snažíme se o rovnoměrné tempo. Žáci budou rozlišovat p, mf, a f. Jakmile žáci uslyší píseň v piánu, chodí po špičkách (potichu). Jakmile žáci uslyší píseň v mezzoforte, začnou našlapovat na celé chodidlo. A když žáci uslyší píseň ve forte, budou dupat. Pozměnit cvičení lze ve výšce a v délce kroku.

- Legato a staccato

Děti sedí v kruhu a každé dítě má v ruce míč. Když žáci uslyší staccatovou melodii, ťukají míčem o zem. Když žáci uslyší legatovou melodii, kutálejí míč z ruky do ruky. (Hurník, Eben 1982, 85 – 87)

3.2 Metodický postup podle Františka Sedláka

3.2.1 František Sedlák

František Sedlák se narodil 27. července v roce 1916 v Jaroměřicích nad Rokytnou a zemřel roku 2002. František Sedlák patřil k vedoucím Katedry hudební výchovy v Praze, v této pozici působil od roku 1970 až do roku 1982. Řídil i časopis *Estetická výchova*. Dlouhodobě se František Sedlák zabýval výzkumem hudebního vývoje dětí, napsal na toto téma mnoho odborné literatury. (Zenk 2008)

V teoretické části popíšeme metodické postupy z *Didaktiky hudební výchovy 1* od Františka Sedláka, která byla vydána v roce 1985. Tato komplexní metodika se dělí na 29 kapitol, pro nás jsou podstatné čtyři kapitoly: *Vyučovací hodina v hudební výchově*, *Esteticko – výchovná práce s písní*, *Hudebně pohybová výchova* a *Problémy hudebního vnímání a poslechu hudby ve škole*.

3.2.2 Teoretická příprava na hodinu hudební výchovy

V praktické části diplomové práce vypracujeme přípravy na hodiny hudební výchovy. Zde se inspirujeme, jak by měla vyučovací hodina vypadat. Cílem vyučovací hodiny hudební výchovy je vést žáky k tomu, aby pronikli do struktury hudebního díla a pochopili a prožili jeho hudební obsah. Protože hodina hudební výchovy je dotovaná podle Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání pouze jednou týdně, snažíme se o efektivitu. František Sedlák nám nabízí některé požadavky k efektivní hodině hudební výchovy. Autor radí, jak dosáhnout efektivnosti hodiny. Stanovíme si strukturu vyučovací hodiny, ale neznamená to, že by hodina měla vždy takto vypadat, byla by tím omezena tvořivost učitele i žáka. Strukturu uvádí zejména pro začínajícího učitele:

1. Učivo (název lidové písně a skladby)
2. Cíl
3. Metodický postup
4. Rozbor – reflexe:

Po každé odučené vyučovací hodině by měl učitel reflektovat svoji hodinu. Reflexe vede ke zvýšení účinnosti výuky a k odbornému růstu učitele.

- Učitel hodnotí, zda byl naplněn cíl hodiny.
- Učitel rekapituluje průběh výuky vzhledem k žákovi, k sobě a k učivu.
- Učitel hodnotí, jak žáci plnili jednotlivé úkoly. (zájem / nezájem)
- Učitel hodnotí, do jaké míry žáci dosáhli hudebních dovedností a hudebních poznatků.

Sebereflexe:

1. Učitel hodnotí své klady a nedostatky ve své práci.
2. Učitel hodnotí, jak na něj žáci reagovali.
3. Učitel hodnotí, jak vystupoval před žáky.
4. Učitel hodnotí, zda byl výběr učiva přeměřený a vhodný.
5. Učitel si napíše návrhy na zlepšení hodiny. (Sedlák 1985, 262 – 265)

Z reflexe, kterou navrhl F. Sedlák, jsme vytvořili vlastní sebereflexi, kterou jsme využili v praktické části diplomové práce.

Vlastní sebereflexe zahrnuje:

- Potvrzení vhodnosti zvolených metod a způsobu motivace:
- Podněty k případným změnám:
- Celkové zhodnocení:

Jak vytvořit konkrétní vzdělávací cíle pro hodiny hudební výchovy?

V cíli nesmí chybět adresát (žák) a činnost. Činnost musí být naformulovaná prostřednictvím aktivních sloves. Aktivní slovesa předpovídají budoucnost, co se žáci naučí. Jana Stará uvádí příklady některých aktivních sloves v oblasti hudební výchovy: „vytleskat, složit, vytvořit, uchopit, držet, harmonizovat, ladit, broukat, ztlumit, zahrát, vybrnkat, zazpívat, vyklepat a zapískat.“ (Stará 2009, 16 – 17)

3.2.3 Práce s písní

Esteticko – výchovnou práci s písní zařazujeme podle RVP do vokální činnosti hudební výchovy. V kapitole *Esteticko – výchovná práce s písní* se František Sedlák věnuje postupům, pomocí kterých lze při výuce hudební výchovy pracovat s lidovou písní. Autor dbá na úvodní fázi hodiny, nazývá ji motivační. Motivace by měla vzbudit zájem

u dětí a vytvořit příjemnou atmosféru. Žáci by měli mít touhu si píseň zazpívat. Autor nám nabízí několik druhů motivace. Jedním z nich je krátké vyprávění učitele, dalším druhem motivace je rozhovor se žáky. Jinou motivací může být krátká báseň s podobnou tematikou jakou má píseň, se kterou pracujeme. Do motivace může patřit i výtvarné umění v podobě obrázků, můžeme využít i ilustrace z učebnic hudební výchovy. Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání nabízí propojení s mezipředmětovými vztahy (výtvarná výchova, prvouka, přírodověda, vlastivěda atd.). Účinná motivace může probíhat hudebním pohybem, dramatizací písně. Sedlák dělí motivaci na dva základní druhy. První je obsahová motivace, která se zaměřuje na obsah písně. Druhý typ motivace se zabývá hudebními výrazovými prostředky písně. Podle Františka Sedláka by motivace měla trvat dvě až tři minuty. (Sedlák 1985, 205 – 208)

Konkrétní postup Františka Sedláka práce s lidovou písní *Mysliveček skoro vstává* nalezneme v Didaktice hudební výchovy I. (Sedlák 1985, 205 – 208).

Zde uvedeme jen jednotlivé části hodiny:

1. Motivace

- výtvarná
- rozhovor se žáky

2. Pěvecký přednes písně

3. Instrumentální přednes písně

Nejprve učitel hraje jen melodii v pravé ruce, poté učitel hraje dohromady melodii se slabým doprovodem.

4. Rozhovor o písni

Proč má píseň zrovna tento název? Odkud pochází píseň? Jaká slova jsou pro vás neznámá? Jaký je charakter písně? Kdo by převyprávěl obsah písně? Učitel může navázat na učivo z prvouky či z jiného předmětu.

Učitel se ptá na hlavní hudební výrazové prostředky. Žáci určují takt. Žáci vytleskávají rytmus. Žáci určují a charakterizují formu písně.

5. Přípravná cvičení k písni

- Pěvecká cvičení: Žáci zpívají model pěveckých cvičení odvozený z písně (tonický kvintakord vzestupný a sestupný, transponovaný chromaticky do několika tónin).

- Sluchová cvičení: Učitel zahraje na klavír nejprve rozložený vzestupný kvintakord, poté zahraje rozložený sestupný kvintakord. Učitel poskytne žákům čas na rozmyšlenou. Žáci si uvědomí postup melodie, vyhledají tentýž kvintakord na dětských hudebních nástrojích.
- Rytmická cvičení: Učitel napíše rytmickou zkratku na tabuli, žáci ji vytleskávají.

6. Osvojení písně

Učitel opět zazpívá první sloku písně. Pak zahraje píseň na klavír, žáky vyzve, aby se svým zpěvem přidali.

7. Pohybový projev motivovaný písní

Učitel nabídne žákům dramatizaci písně.

8. Zpěv s dirigováním učitele

Žáci se postaví do půlkruhu a po udání tónického kvintakordu žáci začnou zpívat dle učitelových dirigentských gest (a capella). Zpívání bez doprovodu zvyšuje intonační čistotu. Je dobré zpěv s doprovodem a bez doprovodu střídat.

9. Zařazení nové lidové písně do repertoáru známých písní

Žáci si postupně tvoří zásobu lidových písní. (Sedlák 1985, 213 – 215)

3.2.4 Hudebně pohybové činnosti

Hudebně pohybová výchova mimo jiné představuje *Hudebně pohybové činnosti*, které jsou zařazeny v RVP, proto se jimi také budeme věnovat. Cílem hudebně pohybové výchovy na základní škole je také kultivovat tělesné pohyby dětí a rozvíjet jejich hudební vnímání a hudební prožitek a podporovat poznání hudebně výrazových prostředků. Hudebně pohybová činnost má řadu funkcí. Jedna z nejdůležitějších funkcí slouží jako kompenzace ve výuce. Žáci nemusí jen sedět, ale mohou se pohybovat a tím se odreagují od náročnější výuky. Jedna z dalších funkcí je zlepšení správného držení těla a smyslu pro orientaci v prostoru. Hudba spojená s pohybem může také působit léčebně (terapeuticky). Tělesný pohyb kultivovaný hudbou je součástí tělesné a duševní hygieny. Také František Sedlák se ztotožňuje s C. Orffem v hudebně pohybové výchově. Proto nebudeme vypisovat jednotlivé hudebně pohybové aktivity, nalezneme je v kapitole *Metodický postup podle C. Orffa*.

3.2.5 Poslechové činnosti

V neposlední řadě zařazujeme do teoretické části i *Poslechové činnosti*, které jsou součástí RVP. Smyslem poslechu hudby ve škole je seznamovat žáky s hudebními díly našich i cizích autorů, učit žáky aktivně prožívat hudbu, hodnotit ji a tím u nich rozvíjet estetické vnímání. Dalším cílem poslechu hudby je vést žáky, aby ve skladbách rozeznali jednotlivé hudebně vyjadřovací prostředky a chápali jejich funkce. Jiným významem je učit žáky k poznávání jednoduchých forem.

Aby došlo při poslechu k hlubšímu poznání hudebních skladeb, autor nám nabízí analýzu. Rozbor skladby umožňuje vstoupit do výstavby hudebního díla a získat znalosti, jak skladatel dílo zkomponoval. Analýza nám pomáhá postřehnout charakter hudebního díla, vztahy a souvislosti mezi nimi. Tento postup nás učí porozumět účelnosti hudebně výrazových prostředků. Analýzu dělíme na strukturální, která vysvětluje výstavbu hudebního díla, a na analýzu genetickou, která žáky seznamuje se skladatelem, a jeho dobou a také čím se autor inspiroval při tvoření hudebních děl. Postup, který navazuje na analýzu, se nazývá *Rozbor hudebně obsahový – sémantický*. Jak název napovídá, jde v tomto rozboru o obsah hudebního díla. Zde se žáci seznamují s hudební symbolikou a s hudebními obrazy.

František Sedlák nám nabízí konkrétní metodický postup, jak pracovat se skladbou k poslechu hudby. Tento postup má sedm základních částí (Sedlák 1985, 255 – 258).

1) **Motivace**

Probíhá pomocí stručného popisu skladatele a jeho díla.

2) **Přehrání skladby**

3) **Opakované přehrání skladby se zadanými úkoly**

Žáci mají za úkol poznat hudební nástroje, které hrají hlavní melodii, a určit část, která se opakuje.

4) **Výklad skladby spojený s její analýzou**

- **Analýza strukturální**

Učitel vysvětluje formu skladby. Žáci se snaží charakterizovat rozdílnost dvou či tří dílů skladby. Žáci určují dominantní hudebně výrazové prostředky.

- Analýza genetická

Zde učitel popisuje vznik skladby, a proč dílo vzniklo, a k jaké příležitosti byla skladba složena.

5) Konkretizace hudebně výrazových prostředků

- Hrou na nástroj

Učitel hraje části skladby (motiv a téma), žáci je hledají v notovém záznamu.

- Tělesným pohybem

Žáci se snaží o improvizovaný tanec.

6) Syntéza a opakované přehrání skladby

Na závěr hodiny učitel opět přehraje celou skladbu.

7) Opakování skladby v následujících hodinách

3.3 Metodický postup podle Aleny Tiché

3.3.1 Alena Tichá

Alena Tichá se narodila 13. prosince roku 1951 v Mělníku. (Baila [online] 2014). Dnes působí na Katedře hudební výchovy v Praze, věnuje se hlasové výchově. Napsala na toto téma řadu publikací: „*Učíme děti zpívat*“, „*Písničky a jejich dramatizace*“, „*Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími*“ a „*Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími*“ atd.

Její metodiku uplatníme v praktické části hlavně v přípravách pro mladší školní děti. Z její metodiky vybíráme aktivity k práci s lidovými písněmi.

3.3.2 Aktivity k lidovým písním

Podle autorky Aleny Tiché žáky motivuje už to, že každá píseň je jiná. Některá má zajímavý text, jiná zajímavou melodii nebo zajímavý rytmus. Děti se často spontánně projeví, když slyší hudební ukázkou, či zpívají samy.

Zde uvádíme náměty, jak pracovat s lidovými písněmi.

- společné malování

Žáci malují hlavní postavy z písně. Jinou možností je, že předložíme dítěti papír již s jednou postavou, kterou jsme slyšeli v písni, dítě dokreslí ostatní postavy či pozadí a doplňky. S mladšími dětmi stačí malovat jen krouživé pohyby, které představují sluníčko, klubíčko. Svislé čáry mohou představovat plot (čáry, vlnovky, kroužky).

- společné převyprávění písně nad ilustrací

Když děti převypráví obsah písně, lépe tím porozumí smyslu písně. Slova písně pak nejsou pro žáky jen bezmyšlenkovité odříkání. Převyprávění písně slouží také k tomu, že si text rychleji zapamatují a nekomolí slova. K vyprávění o písni volíme takové písně, jejichž obsah je bohatší.

- vyjádření pohybem a tancem

Na rychlejší a veselejší písni děti reagují kýváním tělem do rytmu. Často nemusíme k pohybu děti vést, samy začnou spontánně radostně tančit. Ale taneček můžeme obohatit tím, že jim předložíme tanec ve dvojici nebo ve skupině či v kruhu. Tím se žáci učí citlivě vnímat druhé a reagovat na něj a také ukáznit sám sebe, přizpůsobit se společné choreografii.

- rytmický doprovod

Autorka doporučuje hru na tělo. Můžeme tleskat, luskat, dupat.

Aktivita k rytmickému doprovodu:

- a) Pravidelné tleskání (můžeme použít u většiny písní).
- b) Vytleskat nebo vydupat jen některá vybraná slova např. (dudek).
- c) Tlesknout či dupnout jen na začátku verše.
- d) Tlesknout na konci verše (těžší varianta).
- e) Tlesknout do pomlky.

Tleskání pak může vystřídat hra na jakýkoliv předmět (dřívka, vařečka, chrastítka).

(Tichá 2007, 14 – 16)

3.4 Metodický postup podle Evy Jenčkové

3.4.1 Eva Jenčková

Eva Jenčková se narodila 11. března roku 1949 v Novém Bydžově. Stala se hudební pedagožkou a muzikoložkou. Ve své hudebné profesi se zaměřuje na hudbu pro děti a hudebně pohybovou výchovu a na didaktiku hudební výchovy. Autorka na tato témata napsala řadu publikací. Mezi její nejznámější díla patří: *Hudba pro děti* (napsala spolu s Jaroslavem Herdenem a Jiřím Kolářem), *Hudba v současné škole* a *Hudba a pohyb ve škole*. Eva Jenčková pravidelně pořádá semináře a kurzy pro učitele. Ve vědecko-pedagogických činnostech se věnuje integrativní hudební pedagogice. Zaměřuje se na možnosti spojení hudebních aktivit dětí v komplexní práci s hudebním dílem. (Český hudební slovník osob a institucí [online] 2013).

Z hudebně didaktických materiálů Evy Jenčkové jsme se zaměřili na postup, jak pracuje s lidovou písní a jak využívá rekvizity v hodinách hudební výchovy. Lidové písně jsou náplní téměř každé přípravy, proto se jejím postupem budeme věnovat. Pohyb s rekvizitami jsme uplatnili v praktické části v přípravě „My tři králové“.

3.4.2 Aktivity k lidovým písním

Lidové písně pobízejí k aktivitám hudební povahy. Autorka zdůrazňuje konkrétní aktivity: zpěv, poslech, instrumentální hru a taneční projev. V lidových písních nalezneme dva dominantní hudebně výrazové prostředky rytmus a tempo, které vybízejí ke spontánní pohybové akci interpretů i posluchačů. Díky pohybu mohou žáci lidovou píseň lépe prožít. Dále pak autorka nabízí aktivity k písním. Příkladem aktivit může být fonogestika. Fonogestiku autorka používá k fixování melodie, také ji můžeme využít ke zlepšení intonační čistoty. Mezi další činnosti k písním patří hra na tělo, různé druhy chůze (pochodové, taneční a pantomimické) a také hry s rekvizitou. Spojí – li se píseň s pohybem, rozvíjíme citlivost dětí pro hudebně výrazové prostředky. A tím také napomáháme rozvíjet pohybovou kreativitu dětí. (Jenčková 2002, 71)

3.4.3 Pohyb s rekvizitami

Hry s rekvizitami rozvíjejí dětskou pohybovou empatii a napomáhají přirozenosti pohybu. Rekvizitami mohou být čepice, šátek, provázek, prádelní guma, hole, košíček, stuha. Hlavním pozitivem použití rekvizit je motivace, ztráta ostychu zvláště u dětí introvertů, přirozenější pohyb, empatie při kreativních reakcích. (Jenčková 1996, 3) Mízí nesoustředěnost, svalové přepětí. Žáci si vylepšují držení těla. Použití rekvizity vede děti k rozehrání fantazie a obrazotvornosti. (Jenčková 2002, 203 – 204)

4 Praktická část

V praktické části nalezneme osm příprav na hudební výchovu, ve kterých jsme uplatnili autorské či upravované písně Jiřího Pavlici. Každá příprava na hudební výchovu má svou stavbu, pro lepší orientaci v přípravách jsme vytvořili jednotnou strukturu. Jednotlivá příprava obsahuje: zařazení do ročníku, téma, učivo, kompetence, průřezová témata, mezipředmětové vztahy, klíčová slova, časovou dotaci, cíl a pomůcky. V závěru každé přípravy je uvedena vlastní sebereflexe:

- Potvrzení vhodnosti zvolených metod a způsobu motivace:
- Podněty k případným změnám:
- Celkové zhodnocení:

4.1 Lidová píseň v kontextu Rámcově vzdělávacího programu

Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělání, který schválilo Ministerstvo školství, je platný od 1. září 2007. Obsahuje celou řadu očekávaných výstupů, které by žáci prvního stupně základní školy měli zvládnout. Stal se společným návodem pro tvorbu ŠVP. (RVP ZV [online] 2013) Právě lidová píseň je vhodným prostředkem k dosažení očekávaných výstupů.

4.1.1 Charakteristika vzdělávacího oboru: hudební výchova

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru:

Dovednosti žáka v oboru hudební výchova definuje RVP následujícím způsobem:

Očekávané výstupy – 1. období

Žák:

- Zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlasu.
- Rytmizuje a melodizuje jednoduché texty, improvizuje v rámci nejjednodušších hudebních forem.
- Využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře, reaguje pohybem na znějící hudbu, pohybem vyjadřuje metrum, tempo, dynamiku, směr melodie.
- Rozlišuje jednotlivé kvality tónů, rozpozná výrazné tempové a dynamické změny v proudu znějící hudby.

Očekávané výstupy – 2. období

Žák:

- Zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase či dvojhlas v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti.
- Realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností (zpěvem, hrou, tancem, doprovodnou hrou) jednoduchou melodii či píseň zapsanou pomocí not.
- Využívá na základě svých hudebních schopností a dovedností jednoduché popřípadě složitější hudební nástroje k doprovodné hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní.
- Rozpozná hudební formu jednoduché písně či skladby.
- Vytváří v rámci svých individuálních dispozic jednoduché přede hry, mezihry a dohry a provádí elementární hudební improvizace.
- Rozpozná v proudu znějící hudby některé z užitých hudebních výrazových prostředků, upozorní na metroritmické, tempové, dynamické i zřetelné harmonické změny.

4.1.2 Charakteristika učiva:

Hudební výchova podle RVP je zaměřena na čtyři činnosti: vokální, instrumentální, hudebně pohybové a poslechové. Všechny čtyři činnosti se navzájem prolínají. Zde jsou podrobně popsány:

1.) Vokální činnosti:

- pěvecký a mluvní projev – pěvecké dovednosti (dýchání, výslovnost, nasazení a tvorba tónu, dynamicky odlišený zpěv), hlasová hygiena, rozšiřování hlasového rozsahu
- hudební rytmus – realizace písní ve 2/4, 3/4 a 4/4 taktu
- dvojhlas a vícehlas – prodleva, kánon, lidový dvojhlas apod.
- intonace, vokální improvizace – diatonické postupy v durových a mollových tóninách (V., III. a I. stupeň, volné nástupy VIII. a spodního V. stupně apod.), hudební hry (ozvěna, otázka – odpověď apod.)

- záznam vokální hudby – zachycení melodie písně pomocí jednoduchého grafického vyjádření (např. linky), nota jako grafický znak pro tón, zápis rytmu jednoduché písně, notový zápis jako opora při realizaci písně

2.) Instrumentální činnosti:

- hra na hudební nástroje – reprodukce motivů, témat, jednoduchých skladbiček pomocí jednoduchých hudebních nástrojů z Orffova instrumentáře, zobcových fléten, keyboardů apod.
- rytmizace, melodizace a stylizace, hudební improvizace – tvorba předeher, meziher a doher s využitím tónového materiálu písně, hudební doprovod (akcentace těžké doby v rytmickém doprovodu, ostinato, prodleva), hudební hry (ozvěna, otázka – odpověď), jednoduchá písňová forma (a – b)
- záznam instrumentální melodie – čtení a zápis rytmického schématu jednoduchého motivku či tématu instrumentální skladby, využití notačních programů

3.) Hudebně pohybové činnosti:

- taktování, pohybový doprovod znějící hudby – dvoudobý, třídobý a čtyřdobý takt, taneční hry se zpěvem, jednoduché lidové tance
- pohybové vyjádření hudby a reakce na změny v proudu znějící hudby – pantomima a pohybová improvizace s využitím tanečních kroků
- orientace v prostoru

4.) Poslechové činnosti:

- kvality tónů – délka, síla, barva, výška
- vztahy mezi tóny – souzvuk, akord
- hudební výrazové prostředky a hudební prvky s výrazným sémantickým nábojem – rytmus, melodie, harmonie, barva, kontrast a gradace, pohyb melodie (melodie vzestupná a sestupná), zvukomalba, metrické, rytmické, dynamické, harmonické změny v hudebním proudu
- hudba vokální, instrumentální, vokálně instrumentální, lidský hlas a hudební nástroj
- hudební styly a žánry – hudba taneční, pochodová, ukolébavka apod.

- hudební formy – malá písňová forma, velká písňová forma, rondo, variace
- interpretace hudby – slovní vyjádření (jaká je to hudba a proč je taková)

(RVP ZV [online] 2013)

4.1.3 Charakteristika průřezových témat:

Průřezová témata definuje RVP ZV jako oblast problémů současného světa. Průřezová témata vedou žáky k individuálnímu uplatnění, ke vzájemné spolupráci, a především rozvíjí žáka v jeho postojích a v hodnotách. Pro základní vzdělávání je určeno šest průřezových témat: podrobněji se s nimi můžeme seznámit v RVP ZV.

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

(RVP ZV [online] 2013)

4.1.4 Charakteristika výchovných a vzdělávacích strategií:

„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitý pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.“ (RVP ZV [online] 2013)

Ve fázi základního vzdělávání jsou za klíčové kompetence pokládány:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální, kompetence občanská
- kompetence pracovní

(RVP ZV [online] 2013)

4.2 Příprava pro 1. ročník – Bude zima, bude mráz

Ročník: 1. (ZŠ – Curie)

Téma: Bude zima, bude mráz (Hrajeme si u maminky 2005, 12)

Učivo: Zpívaný dialog

Kompetence: k učení, komunikativní

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova

Mezipředmětové vztahy: prvouka, výtvarná výchova

Klíčová slova: lidová píseň, netradiční hudební nástroje, dialog

Časová dotace: 45 minut

Cíl:

- Žák se naučí novou píseň „Bude zima, bude mráz“.
- Žák se učí ptát se.
- Žák se učí pohybovat podle obsahu písně.
- Žák se učí hrát na netradiční hudební nástroje.

Pomůcky:

- netradiční hudební nástroje (makovice, plastová láhev, igelitové sáčky)
- obrázek javoru
- obrázky hnízd a ptáků: vlaštovky, rákosníka a sýkorky

Struktura hodiny podle postupu Františka Sedláka

Osnova hodiny:

Uzpůsobení třídy: Děti sedí v kroužku na koberci.

1) Opakování písní: (5 minut)

Učitel hraje na klavír písně, které žáci už umí (*Dů kravičky dů, To je zlaté posvícení*).

Žáci se zpěvem písniček naladí na hodinu hudební výchovy.

2) Motivace: (5 minut)

Motivace probíhá formou rozhovoru s tygrem (maňásek).

Učitel se ptá dětí: „Zajímá vás, jak se má tygr?“ Učitel: „Zeptáme se tygra, jak se má:

“Tygře, jak se máš?“ (Učitel hraje tygra a při tom zpívá.) Tygr: „Mám se báječně.“

Pokud je ve třídě ještě další pedagog, můžeme se ho také zeptat, jak se má. Učitel říká: „Máme tady ptáčka, tak se ho také zeptáme, jak se má.“ Celá třída zpívá otázku: „Ptáčku, jak se máš?“ Ptáčka zpívá a hraje učitel. Ptáček: „Je mi zima.“ Učitel se ptá: „Děti, jak bychom mu mohli pomoci? Poradili byste ptáčkovi, kam se má chovat před zimou? Kam, mám odletět, kam se má schovat?“ (možné odpovědi: do tepla, do teplých krajin, do Říma) Učitel: „A co kdyby chtěl zůstat doma, u nás v české zemi? Učitel: „Kam by se ptáček mohl schovat?“ Odpovědi: do stromu, do javoru, na mez. Jaké máme roční období? (podzim) A co bude pak? (Bude zima.) Inspirace zpívaným dialogem od I. Hurníka a P. Ebena. (Hurník, Eben 1982, 13)

3) Pěvecký přednes písně: (2 minuty)

Než učitel zazpívá první sloku písně, může děti krátce motivovat k aktivnímu poslechu písně. Učitel: „Teď se dozvíme, kam se ptáček doopravdy schoval. Poslouchejte, kam se schoval.“

Bude zima, bude mráz

Bu-de zi-ma, bu-de mráz, kam se, ptáč-ku, kam scho-váš? Scho-vám se do ja-vo-ra, tam bu-de má ko-mo-ra.

4) Návěst písně: (3 minuty)

Učitel zpívá píseň po dvou taktech, žáci takty opakují.

5) Pohybový projev motivovaný písní: (5minut)

Žáci stojí v kroužku, ruce mají v bok. Pootočí se na pravou stranu, pootočí se na levou stranu. To zopakují. Poté dají ruce před sebe a dívají se na všechny strany. (Vymýšlejí místa, kam by se mohl ptáček schovat.) V první sloce se ptáček schovává do javora, žáci zvednou ruce a zkusí ze sebe vytvořit pantomimicky strom. Ve druhé sloce písně se ptáček schová do meze, žáci se schoulí do klubíčka. Učitel se zeptá žáků, zda rozumějí slovu mez. Učitel dá prostor žákovi, který slovu rozumí, aby ho vysvětlil ostatním dětem. Ve třetí sloce ptáček odlétá do Říma, žáci se vzpřímeně postaví a nad hlavou sepnou ruce, tím znázorní věž.

6) Dialog nástrojů: (5 minut)

Učitel žáky rozdělí do dvojic, například pomocí rozpočítání na první, druhá.

Každý žák si vybere jeden netradiční hudební nástroj. Učitel zadá žákům pokyn: Ve dvojici vedete rozhovor beze slov, jenom zvukem nástrojů. Ve dvojici si určete, kdo bude začínat. Učitel předvede s jedním dobrovolníkem ukázkový dialog nástrojů. (Šímanovský 2011, 50)

7) Doplnující informace z prvouky: (5 minut)

(Bylo přidáno po vlastní sebereflexi.)

- Co je hnízdo?
- Z čeho je složeno hnízdo?
- Kde můžeme vidět hnízda?
- Hnízda si staví nejen ptáci, ale i savci, ryby, plazi a hmyz.
- Práce s obrázky: Přiřaďte k ptáčkům jejich hnízda.
- Řešení (poporadě): hnízda vlaštovky, rákosníka, sýkorky.

4

⁴ BEZ AUTORA. *Hnízda* [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hn%C3%ADzdo>

5

6

7

8) Výtvarné ztvárnění: (10 – 15 minut)

(Bylo přidáno po vlastní sebereflexi.)

Zadání pro žáky: Nakreslete ptáčka, který se schoval před zimou, dle vlastní fantazie.

(Tichá 2007, 15)

9) Reflexe: (5 minut)

- Žáci zopakují, kam se ptáček schoval před zimou. (javoru, na mez, do Říma)
- Žáci si zazpívají společně písničku „Bude zima, bude mráz“. Učitel může žáky rozdělit na dvě skupiny. První skupina zpívá první část písničky, tedy klade druhé skupině otázku, druhá skupina odpovídá, dozpívá druhou část sloky.
- Žáci si prohlédnou výtvarná díla svých spolužáků a spolužaček.

⁵ BEZ AUTORA. *Vlaštovka*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: https://www.google.cz/search?q=hnízdo+vlaštovky&espv=210&es_sm=93&tbm=isch

⁶ BEZ AUTORA. *Rákosník*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <https://www.google.cz/search?>

⁷ BEZ AUTORA. *Sýkorka* [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <https://www.google.cz/search?>

10) Vlastní sebereflexe:

a) Potvrzení vhodnosti zvolených metod a způsobu motivace:

- Motivační rozhovor s tygrem se dětem líbil a žáci na něj dobře reagovali.
- Píseň „Bude zima, bude mráz“ byla přiměřená věku dětí. Žáci se ji rychle a snadno naučili.
- Pohybový projev motivovaný písní zvládly všechny děti.
- Dialog nástrojů měl úspěch. Každý žák chtěl hrát na hudební nástroj.

b) Podněty k případným změnám:

- Přidala jsem výtvarné ztvárnění. Žáci mají za úkol namalovat ptáčka, který se schoval před zimou. Necháme děti malovat dle fantazie.
- Připojila jsem poznatky z prvouky: žáci poznávají podle obrázků různé druhy hnízd.
- Hra „Dialog nástrojů“ lze hrát i jiným způsobem: učitel všem žákům zaváže oči, poté rozdělí žáky do dvojic, nikdo neví, s kým je ve dvojici. Žáci pokračují v dialogu. Po skončení hry mají žáci uhodnout, s kým byli ve dvojici, a mají popsat své dojmy. (Šimanovský 2011, 50) Pokud je ve třídě velký počet žáků, můžeme žáky rozdělit do dvou skupin. Jedna skupina žáků hraje, druhá skupina pozoruje. Následně se skupiny vystřídají.

c) Celkové zhodnocení:

- Žák se naučí novou píseň „Bude zima, bude mráz“ (Žáci se učili novou píseň rádi. Někteří píseň znali, ale s jinými slovy.)
- Žák se učí ptát se zpěvem. (S maňáskem tygrem téměř všichni žáci ztratili ostych a zahráli si zpívaný dialog velice hravě.)
- Žák se učí pohybovat podle obsahu písně. (Žáci se velmi rádi pohybovali a pantomimicky velice výstižně napodobovali: javor, mez a věž – Řím).
- Žák se učí hrát na netradiční nástroje. (Žáci rádi zkoušeli nové zvuky, které vycházely z netradičních hudebních nástrojů.)

4.3 Příprava pro 1. ročník – Dú kravičky, dú

Ročník: 1. (ZŠ – Curie)

Téma: Dú kravičky, dú (Hrajeme si u maminky 2005, 64)

Učivo: Práce s písní

Kompetence: sociální a personální

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova

Mezipředmětové vztahy: prvouka

Klíčová slova: rytmus, emoce, tur domácí

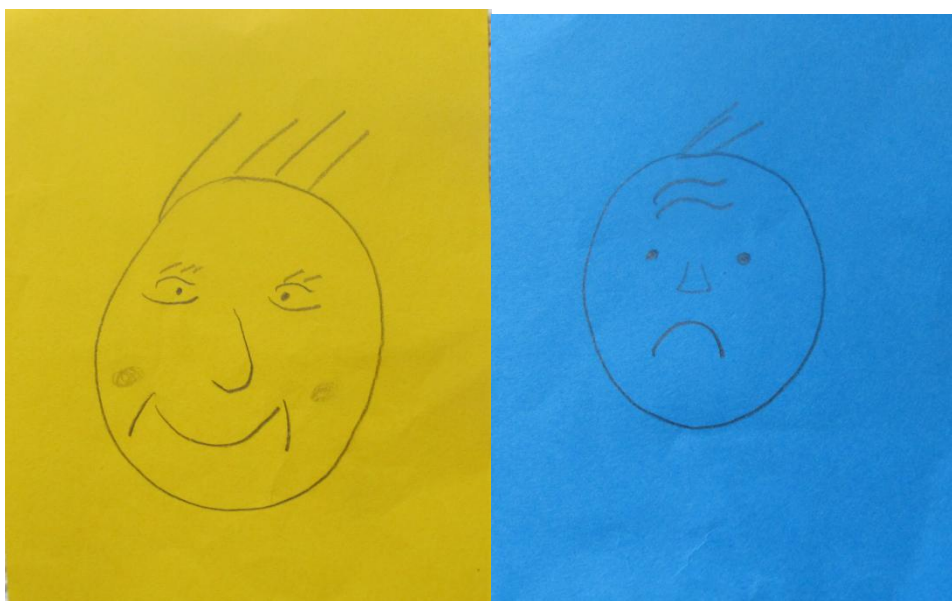
Časová dotace: 45 minut

Cíl:

- Žák se naučí novou píseň *Dú kravičky, dú*.
- Žák se učí přesně opakovat rytmičná slova.
- Žák se učí spolupracovat a naslouchat.
- Žák se dozví některé nové informace o turu domácím.

Pomůcky:

- Orffovy nástroje
- obrázky (kráva, býk, tele)
- obrázky emocí: veselý, smutný (vlastní výroba)

Struktura hodiny podle postupu Františka Sedláka

Osnova hodiny:

1) Úvod: (5 minut)

Učitel zahraje pro děti již známou písničku „Krávy, krávy“ (Zdeněk Svěrák, Jaroslav Uhlíř), která otevře téma o turu domácím. Děti si píseň zazpívají a přidají improvizovaný pohyb na motiv krávy.

2) Motivace: (5 minut)

a) výtvarná: obrázky (mládě: tele, samice: kráva, samec: býk)

8

9

b) rozhovor:

Učitel se ptá: „O čem bude písnička?“ „Co znamená dú?“ (Jdou, kravičky, jdou) „Rozumíte tomu?“ „Jakým nářečím je to napsané?“ „Pro co chováme tura domácího?“ „Jak se nazývá maso od tura domácího?“ „Jak se nazývá maso od mlád'at?“ „K čemu dalšímu je tur domácí užitečný?“

3) Přednes písně: (5 minut)

Učitel zahraje a zazpívá celou píseň. (Učitel zpívá s doprovodem, protože píseň není těžká a někteří žáci ji už umí.) Učitel upozorňuje na jiná slova v písni, než děti obvykle znají. Učitel vysvětlí neznámá slova: telátečko, smetana.

⁸ BEZ AUTORA. *Kráva, tele*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: d) <https://www.google.cz/search?>

⁹ BEZ AUTORA. *Býk*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <https://www.google.cz/search?>

Dú kravičky, dú

Dú kra-vič-ky, dú z pas-tvy dě-di-nú. Co to a-le
zna-čí, že se tu-ze mra-čí dnes-ka k ví-če-ru.

4) Návuk písne „Dú kravičky, dú“ (5 minut)

Učitelka zazpívá a zahraje na klavír jednu frázi písne, žáci konkrétní úsek opakují.

5) Pohybová improvizace na námět Dú kravičky, dú: (5 minut)

Učitel nabídne žákům pohybovou improvizaci. Učitel žáky rozdělí na dvě skupiny. První skupina bude stát v kruhu, držet se za ruce, a bude zpívat. Druhá skupina uvnitř kruhu improvizačně tančí na zpěv svých spolužáků a spolužaček. Poté se skupiny vymění. Po aktivitě můžeme zhodnotit, který tanec se nejvíce líbil.

6) Hra na tělo: (5 minut)

(Hurník, Eben 1982, 14)

Žáci opakují po učitelce tato rytmická slova:

kra – vič – ka, mra – čí, dú, jed – na (2x), mlíč – ko

Až se rytmická slova žáci naučí, učitel žáky rozdělí do pěti skupin. Nejprve žáci vytleskávají rytmická slova po sobě, následně se mohou přidávat jako v kánonu.

1. skupinka vytleskává: kra – vič – ka
2. skupinka pleská o kolena: jed – na, jed – na
3. skupinka dupe: mra – čí
4. skupinka luská: mlíč – ko
5. skupinka bubnuje rukama o lavici: dú

7) Skupinová hra (5 minut)

V textu písně se objevuje vyjádření špatné nálady – mračí. Učitel rozdělí žáky do pěti skupin (použije stejné skupinky jako v předchozí aktivitě) a v nich si vyzkoušejí ztvárnit různé další emoce. Každá skupinka dostane kartičku s panáčkem, který vyjadřuje některou náladu. Učitel dává pokyn žákům: „Ve skupince předved'te to, co máte nakreslené na obrázku. Druhá skupina vždy hádá vaši náladu, pak se vystřídáte“ Aby si učitel byl jistý, že všichni zadání pochopili, předvede příklad. Na obrázku máte nakreslenou náladu (emoci). Učitel předvádí to, co je na obrázku (usměvavý kluk), žáci hádají, jakou má náladu. Žáci odpovídají: „veselý, vtipný“.

Obrázky: naštvaný, zamračený, smutný, radostný, jásavý, vtipný. (Šimanovský 2011, 236 – 239)

8) Zpěv s dirigováním učitele: (2 minuty)

Učitel žáky postaví do půlkruhu a zahraje na klavír pouze tónický kvintakord. Žáci zahájí zpěv dle učitelových dirigentských gest, bez doprovodu. (Sedlák 1985, 215)

9) Reflexe: (3 minuty)

Učitel se ptá žáků:

1. Kdo ví, jak se nazývá mládě od krávy?
2. Jak se nazývá samec (tatínek)?
3. Kdo si ještě něco zapamatoval o turu domácím?
4. Kdo by ve dvojici či ve trojici zazpíval celou písničku *Dú, kravičky, dú?*
5. Kdo by si z dnešní hodiny chtěl něco zopakovat?

10) Vlastní sebereflexe:

a) Potvrzení vhodnosti zvolených metod a způsobu motivace:

- Velmi dobře se osvědčila motivace pomocí obrázků, děti na fotografie živě reagovaly.
- Skupinová práce děti zaujala, rády si hru zahrály. Děti měly radost, když danou emoci druhá skupinka uhodla.

b) Podněty k případným změnám:

– V motivační fázi v rozhovoru by bylo lepší, kdybych se zeptala takto: „Mluvíte takto doma?“ (oproti této otázce: Rozumíte tomu? Jakým nářečím je to napsané?)

Děti by více rozuměly otázce, byla by pro ně srozumitelnější.

– U skupinové práce by byla lepší organizace, kdyby jedna skupinka předváděla danou emoci a ostatní by se dívali, než aby polovina skupinek předváděla to, co mají na obrázku. Ve třídě zavládl trochu zmatek. Děti v první třídě ještě neumí dostatečně spolupracovat tak, aby ostatní skupinky nerušily. Děti také potřebovaly zpětnou vazbu, že to předvedly správně a že druhá skupinka to uhodla. Žáci vyžadovali pochvalu a přímý kontakt s učitelem.

c) Celkové zhodnocení:

– Žák se naučí novou píseň „Dů kravičky, dů“. (Žáci se novou píseň naučili velice snadno. Někteří žáci píseň – respektive melodii – už znali, ale text písně byl pro ně nový, protože text upravil Jiří Pavlica.)

– Žák se učí přesně opakovat rytmická slova. (Některá slova byla pro žáky jednodušší, některá těžší. Na tuto aktivitu je potřeba, aby se žáci dostatečně soustředili. Pro žáky byla tato aktivita dlouhá.)

– Žák se učí spolupracovat a naslouchat si navzájem. (Žáci si ve skupinové práci učili spolupracovat a naslouchat si navzájem, tyto kompetence bych do hodiny zařazovala častěji. Některé žáci se prosazovali na úkor druhých. Žáci ve skupinové práci byli hluční.)

– Žák se dozví některé nové informace o turu domácím. (Žáci si ujasnili poznatky o turu domácím.)

4.4 Příprava pro 2. ročník – Tancovala v lese víla

Ročník: 2. (ZŠ – Nepomucká)

Téma: Tancovala v lese víla (Studánko rubínko 2009, 91)

Učivo: Pohybová improvizace

Kompetence: komunikativní, k učení

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova

Mezipředmětové vztahy: prvouka

Klíčová slova: hra na ozvěnu, les, pohyb

Časová dotace: 45 minut

Cíl:

- Žák se seznámí s novou písní „Studánka“.
- Žák rytmicky přednáší přesně opakující slova.
- Žák se učí orientovat se v prostoru.
- Žák dostane informace, jak zlepšit správné držení těla.
- Žák se učí pohybově improvizovat na hudbu.
- Žák pohybově reaguje na změny tempa.
- Žák se učí slovně vyjadřovat, jaká hudba je.
- Žák rozezná tři hudební styly (taneční, pochodový, ukolébavka).

Pomůcky:

- CD s nahrávkami skladeb a písní
- bubínek
- šátky
- obrázek víly
- omalovánky víly pro každého žáka

Struktura hodiny podle postupu Františka Sedláka

Osnova hodiny:

1) Úvod: (2 minuty)

Učitel žáky seznámí s plánem dnešní hodiny, na co se děti mohou těšit. Učitel: „Dnes si zahrajeme na ozvěnu, poslechneme si novou písničku o víle, zatancujeme si a také si zazpíváme.“

2) Motivace: (3 minuty)

a) výtvarná: obrázek víly

10

b) rozhovor o lese: Co nalezneme v lese? (stromy, studánku, pohádkové postavy, atd.)

3) Rytmické cvičení: (5 minut)

Hra na ozvěnu: (Hurník, Eben 1982, 15)

Učitel se ptá dětí: „Jak to vypadá v lese, co tam všechno nalezneme?“ Děti odpovídají a slova, která správně uhodnou, si poté společně vytleskají.

Rytmizovaná slova uplatníme nejdříve postupně, poté také dohromady. Rytmizovaná slova využijeme ve hře na tělo (tleskáme, luskáme a dupeme).

Hádkanky¹¹:

- Jak se nazývá jeden z druhů stromů, který jste zdobili na Vánoce? BOROVICE
- Jaké stromy rostou v lese? LISTNATÉ
- Kam se chodí zvířátka napít? STUDÁNKA
- Jaká pohádková postava tančí v lese? VÍLA
- Co asi dělala víla v lese? TANCOVALA
- Uprostřed lesa je mýtinka, kde nerostou stromy, jak se jí říká? PALOUČEK

¹⁰ BEZ AUTORA. *Víla*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <http://www.google.cz/imgres?imgurl=&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.i-creative.cz%2F2009%2F04%2F14%2Fomalovanky-vila-amalka%2F&h=0&w=0&tbnid=SgaIMlhr4bh65M&tbnh=194&tbn>

¹¹ Inspirační zdroj – autorská práce Mgr. K. Kochová

bo-ro-vi-ce, list-na-té, stu-dán-ka, ví-la, tan-co-va-la, pa-lou-ček

Studánka

Tan - co - va - la v le - se ví - la, pr - sten v trá - vě u - pu - stí - la, do trá - vy se pro něj shý - bla,

a - le pr - sten ne - u - zdvi - hla. Stu - dán - ka se třpy - tí v le - se, kdo ji naj - de

na - pi - je se. Stu - dán - ka se třpy - tí v le - se, kdo ji naj - de na - pi - je se.

Stu - dán - ka se třpy - tí v le - se, kdo ji naj - de na - pi - je se, kdo ji naj - de na - pi - je se.

6) Reálná představa v podobě slovní instrukce: (5 minut)

Děti sedí na koberci a poslouchají slovní instrukce, ještě se nepohybují.

„V lese je krásně, lehce se vám dýchá, všude to krásně voní. Slečny si představí, že jsou proměněny ve víly. Jak vypadá víla? Víly mají na sobě lehké bílé šaty. Můžete si na sebe vzít šátky, které budou představovat vaše lehké šaty. Děvčata budou naše bílé víly. Víly tancují s prstýnkem, dostaly jste ho od princů. Chlapci, vy budete představovat stromy. Budete pozorovat víly, jak tančí. Poté nám řeknete, která víla se vám nejvíce líbila, jak tančila. V druhé sloce víly zkusí roztančit všechny stromy, třeba tím, že se jich lehce dotknou. A pak už tančí všichni spolu víly i stromy.” (Hurník, Eben 1982, 86)

7) Pohybová improvizace: (10 minut)

Chlapci se postaví jako stromy do prostoru třídy. Děvčata, která představují víly, jakmile uslyší skladbu, začínají tancovat.

8) Zpěv písně: (5 minut)

Učitel hraje a zpívá části písně na klavír, děti po učiteli opakují.

1. sloka

Tancovala v lese víla, prsten v trávě upustila.

Do trávy se pro něj shýbla, ale prsten neuzdvihla.

Tancovala v lese víla, prsten v trávě upustila.

Chvíli nad ním tiše stála, modrým okem zaplakala.

Studánka se třpytí v lese. Kdo ji najde – napije se.

Studánka se třpytí v lese. Kdo ji najde – napije se.

Studánka se třpytí v lese. Kdo ji najde – napije se.

Kdo ji najde – napije se.

2. sloka

Tancovala v lese víla, všechny stromy roztančila,

palouček ta víla bílá stříbrem mlhy pohladila.

Studánka se třpytí v lese. Kdo ji najde – napije se.

Studánka se třpytí v lese. Kdo ji najde – napije se.

Studánka se třpytí v lese. Kdo ji najde – napije se.

Kdo ji najde – napije se.

9) Reflexe: (5 minut)

– Co bylo pro vás dnes nového?

– Chlapci vyberou a pochválí ta děvčata, jejichž tanec se jim líbil.

– Děvčata vyberou a pochválí chlapce, kteří podle nich nejlépe představovali stromy a také nejlépe tančili.

– Učitel rozdá dětem za odměnu obrázky víly – omalovánky.

10) Vlastní sebereflexe:

a) Potvrzení vhodnosti zvolených metod a způsobu motivace:

– Děti moc rády hádaly slova, která následně rytmicky vytleskaly.

– Poslechová skladba žáky zaujala, zejména děvčata krásně tancovala.

b) Podněty k případným změnám:

- Celá tato hodina by možná patřila do nižšího ročníku. Pro děvčata to bylo přijatelné, ráda tancovala. Ale pro chlapce to bylo mírně pubertální, dělali si z toho legraci. Mohli bychom taky pohybovou a improvizaci část zkrátit a věnovat se zpěvu, čili nácviku nové písně na některé více chlapecké téma, například: *Mráček / Mraky / Deštík* ze zpěvníku *Studánko, Rubínko*. Je možné, že vybraná skladba „Studánka“ je spíše určena pro holčičí kolektiv, než pro smíšený. Největší problém byl v tom, že chlapcům se píseň nelíbila, nezaujala je a tím pádem většinu hodiny nechtěli spolupracovat.
- U reálné představy v podobě slovní instrukce nemusely děti jen sedět a poslouchat, už mohly zkusit improvizovaný pohyb, aby si cvičily improvizovaný pohyb na hudbu.

c) Celkové zhodnocení:

- Žák se seznámí s novou písní „Studánka“ (Tento cíl byl lehko splnitelný, žáci se s novou skladbou snadno seznámili. Některé žákyně si ji dokonce oblíbily a přidaly se zpěvem.)
- Žák přednáší rytmicky přesně opakující slova. (To se žákům dařilo, zvlášť když se soustředili na správnou odpověď. Žáci začali soutěžili, kdo uhodne konkrétní slovo.)
- Žák se učí orientovat se v prostoru. (U pohybových cvičení se děti odreagovaly, ale zároveň byly neukázněné.)
- Žák dostane informace, jak si může zlepšit správné držení těla. (Informace žáci dostali, každý žák s těmito informacemi naložil individuálně, někdo se snažil o vylepšení, někdo ne.)
- Žák se učí pohybově improvizovat na hudbu. (Děvčata se krásně vcítla do víl a tancovala v lese jako víly. Chlapci se pak také roztančili – díky příkladu, který zhlédli u děvčat.)
- Žák se učí slovně vyjadřovat, jaká hudba je. (Žáci se snažili popisovat, jaká hudba je. Možná je tato aktivita spíše pro starší děti. Pro žáky bylo těžké popisovat hudbu, která je pro ně ještě neuchopitelná.)
- Žák rozezná tři hudební styly: taneční, pochodový, ukolébavka. (K tomuto cíli jsme se již kvůli nedostatku času nedostali.)

4.5 Příprava pro 2. ročník – Zvonička

Ročník: 2. (ZŠ – Nepomucká)

Téma: Zvonička (Studánko rubínko 2009, 78)

Učivo: Nácvič nové písně „Zvonička“

Kompetence: komunikativní, k učení, sociální a personální

Průřezová témata: environmentální výchova

Mezipředmětové vztahy: prvouka

Klíčová slova: zvonička, dynamika

Časová dotace: 45 minut

Cíl:

- Žák se naučí novou píseň „Zvonička“.
- Žák vysvětlí nový pojem zvonička.
- Žák se naučí doprovázet píseň na jednoduchý hudební nástroj (triangl, zvoneček).
- Žák se učí naslouchat a přizpůsobovat.
- Žák reaguje na dynamické změny.

Pomůcky:

- Orffovy nástroje (triangl, zvoneček)
- obrázek: zvonička
- šátek

Výběr metodického postup nácvič nové písně podle Františka Sedláka

Osnova hodiny:

1) Motivace: (10 minut)

a) Na úvod tři známé písničky na rozezpívání. Učitel hraje melodii na klavír, děti hádají co je to za písničku, následně si písničku zazpívají. (Běžela ovečka, Pásla ovečky, Zvony).

b) Výtvarná – obrázky: zvonička

Práce s obrázky: porovnejte dva typy zvoneček (V čem jsou odlišné? Co mají společného?)

12

13

c) Rozhovor se žáky: „O čem bude písnička?“ „Viděl někdo z vás zvoničku?“ (Žáci odpovídají podle písniček, které napovídaly.)

– Vysvětlení neznámých slov: zvonička

d) Zajímavosti o zvonu:

– Využití zvonu: svolává věřící k modlitbě (klekání), varuje před požárem, před povodní, ohlašuje významné události (křest, svatba, úmrtí – „umíráček“, pohřeb).

– Hudební nástroj: zvon patří do skupiny bicích, samozvучných (idiofonů) = vydává zvuky chvěním sebe sama. Zvon může vydávat až sto tónů. Čím větší zvon je, tím více tónů vydává.

– Stavba zvonu: tělo, srdce, které je zavěšeno uprostřed těla zvonu a je pohyblivé (bicí součást zvonu).

– Výroba zvonu: velké zvony se odlévají z bronzové kovové slitiny tzv. zvonoviny. Malé zvony se tvoří z plechu. Povrch zvonu je často zdobený nápisy a reliéfy. Zvony jsou zvukově naladěny na konkrétní tón.

– Největší zvon v České republice: Zikmund (Je umístěný ve věži katedrály svatého Víta, Václava a Vojtěcha na Pražském hradě.) Jeho hmotnost je okolo 13 tun (10 osobních aut).

– Památka: hradčanská zvonkohra (hudební nástroj – složený z většího počtu zvonů) umístěna v Pražské Loreť.

¹² BEZ AUTORA *Zvonička*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <https://www.google.cz/search?>

¹³ BEZ AUTORA *Zvonička*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <http://www.obecbolehost.cz/Fimage.php/Fnid/253D769>

– „Zvony odlétají do Říma“ Kdo by to uměl vysvětlit?

O Velikonocích na Zelený čtvrtek po modlitbě *Sláva na výsostech Bohu* (*Gloria in excelsis Deo*) zvony umlkají a odlétají do Říma pro požehnání papeže. Opět se rozezní až na Bílou sobotu. Místo zvonu se používají dřevěné klapačky a řehtačky. (Pověst o zvonech [online] 2014)

14

2) Přípravná cvičení k písni: (5 minut)

a) Hra na zvony:

Žáci stojí v kruhu. Učitel dá žákům pokyn: Zahrajeme si na zvony. Každý z vás je zvon. Všichni se naráz rozezvučíte, ale v jiném tempu a v jiné dynamice (bim, bam). Zvon se dá do pohybu, kývá se ze strany na stranu. Podle pokynů učitele zvony zesilují a zeslabují. (Šímanovský 2011, 151)

b) Cvičení na výslovnost (artikulaci)

Vyslovujeme tajná slova: menge, minge, mango, mongo.

Pokyn učitele: „Děti představte si, že jste za skleněnými dveřmi a za nimi je váš kamarád a vy mu máte sdělit tajná slova.“ „Co uděláte? Budeme zřetelně artikulovat. (Tichá 2009, 123)

¹⁴ BEZ AUTORA řehtačka. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: https://www.google.cz/search?hl=cs&site=img&tbm=isch&source=hp&biw=1366&bih=624&q=obr%C3%A1zky&oq=obr%C3%A1zky&gs_l=img.3..0110.1366.2998.0.3380.7.6.0.1.1.0.392.1003.1j4j0j1.6.0..0.0...1ac.1.37.img..1.6.832.gPHjMbfueuk#hl=cs&q=%C5%99ehta%C4%8Dka&tbm=isch&imgdii

3) Rozezpívání: (3 minuty)

Žáci zpívají model pěveckých cvičení odvozený z tónického kvintakordu v tónině D dur. Toto cvičení slouží k prodloužení výdechu a k rozvíjení hlasového rozsahu.

4.) Přednes písně pěvecký a instrumentální: (5 minuty)

Nejprve učitel hraje jen melodii v pravé ruce, poté učitel hraje dohromady melodii se slabým doprovodem.

Zvonička

5) Osvojení písně: (15 minut)

Učitel zazpívá první frázi (za kopcem), žáci ji zopakují. Tímto způsobem se zpívá celá písnička.

1. sloka

Za kopcem (učitel) za kopcem (žáci) kopeček (učitel) kopeček (žáci)

a na něm (učitel) a na něm (žáci) zvonička, zvonička (všichni).

V zvoničce (učitel) v zvoničce (žáci) zvoneček (učitel) zvoneček (žáci)

ve zvonečku ovečka (všichni).

2. sloka

V ovečce (žáci) v ovečce (učitel) beránků (žáci) beránků (učitel)

jako když (žáci) jako když (učitel) jako když nasněží (společně).

Jak zvonek (žáci) jak zvonek vyzvání (žáci) vyzvání (učitel)

beránci už běží (společně).

– Učitel může vyvolávat jednotlivce či skupiny, aby se přesvědčil, že píseň umí.
Orffovy nástroje: triangel (vždy po každém taktu – slabě), zvoneček

6) Hra na zvoneček: (5 minut a déle)

Žáci stojí v kruhu. Jeden dobrovolník stojí uprostřed kruhu se zavázanýma očima. Ostatní žáci zpívají píseň „Zvonička“ a pomalu se pohybují po kruhu. Až písnička skončí, děti se zastaví. Žák uprostřed na někoho ukáže prstem a ten vydá zvuk jako zvon „bim, bam“. Dobrovolník má uhodnout jméno dítěte, které vydalo zvuk. Pokud hráč uhodne, zpívající žák si s ním vymění místo. (Šimanovský 2011, 156)

7) Reflexe: (5 minut)

- Jak na vás působila píseň „Zvonička“? (vesele, optimistky, jednoduše, smutně, obyčejně)
- Kdo by nám vysvětlil, co je to zvonička?
- Kdo by nám řekl některé zajímavosti o zvonu?

8) Vlastní sebereflexe:

a) Potvrzení vhodnosti zvolených metod a způsobu motivace:

- Druhá hra na *Zvony* se povedla, žáci si během hry správně zapamatovali slova písně, hra je bavila. Úskalí této hry bylo, že všichni žáci chtěli stát uprostřed kruhu a hádat své spolužáky po hlase. Tato hra je založena na náhodě, tudíž se v této hře nikdy nemůžou vystřídat všichni.
- Každý žák chtěl doprovodit hrou na Orffovy nástroje.

b) Podněty k případným změnám:

- U nácviku písně „Zvonička“ se většinou fráze (dvě slova) opakovaly. Opakování melodické fráze se slovy bylo pro děti jednoduché, ale dvě fráze (1. fráze: *zvonička, zvonička* v první sloce, *jako když nasněží* ve druhé sloce, 2. fráze: *ve zvonečku ovečka* v první sloce, *beránci už běží* ve druhé sloce) se neopakovaly, měly se zpívat dohromady, to se dětem nedařilo. Příště bych se na tato konkrétní slovní spojení více zaměřila. Varianta: Učitel by mohl hrát jen melodii písně, žáci by poslouchali, jakmile by slyšeli právě tu frázi, kde zpívají všichni, mohli by se postavit. Další variantou mohla

být: učitel hraje melodii na klavír, žáci zpívají na brumendo a jakmile uslyší frázi, kde zpívají všichni, tak ji zazpívají.

– Protože jsem chtěla, aby se u druhé hry na *Zvony* vystřídal co nejvíce žáků, hra se natáhla a hrála se téměř 20 minut. Žáci už byli neklidní, příště by bylo lepší změnit aktivitu, například: naučit žáky novou píseň (nebo se s ní alespoň seznámit) na podobné téma. Nabízí se nám píseň „Zvoním, zvoním“ z knihy *Studánko Rubínko*.

– První hru na *Zvony* jsem zkrátila, protože jsem viděla že, není přiměřená věkům dětí. Příště bych tuto hru zařadila do nižšího ročníku.

– Každý žák chtěl doprovodit píseň na Orffův nástroj, měli jsme k dispozici jen jeden triangel a jeden zvoneček. Příště by bylo vhodnější zajistit více hudebních nástrojů.

– Jak u dětí vzbudit zájem po nových informacích o zvonu? Mohla bych informace poskládat do křížovky. Nebo jít s žáky na exkurzi, podívat se a prohlédnout si náš největší zvon. Ve dvojici by žáci mohli sdílet, zda už někdy byli ve věži kostela, zda někdy viděli zajímavý zvon. Spojit informace se zážitkem.

c) Celkové zhodnocení:

– Žák se naučí novou píseň „Zvonička“. (Cíl byl splněn – pro žáky byla píseň přiměřená, pro některé jednoduchá. Tato píseň se nemusela dlouho cvičit.)

– Žák vysvětlí nový pojem zvonička. (Na základě obrázku si děti uměly představit zvoničku. V reflexi hodiny jeden z žáků tento pojem vysvětlil.)

– Žák se naučí doprovázet píseň na jednoduchý hudební nástroj – triangel, zvoneček. (Cíl byl splněn, žáci o doprovod na hudební nástroj měli zájem.)

– Žák se učí naslouchat a přizpůsobovat. (Většina žáků při hře na „Zvony“ poznala svého spolužáka, který představoval zvon.)

– Žák reaguje na dynamické změny. (Žáci při první hře „Zvony“ správně reagovali na mé dirigentská gesta. Rozpoznávali dynamické změny: crescendo a decrescendo.)

4.6 Příprava pro 3. ročník – My tři králové

Ročník: 3. (ZŠ – Nepomucká)

Téma: My tři králové (Hrajeme si u maminky 2005, 20)

Učivo: Nácvič písni „My tři králové“

Kompetence: pracovní

Průřezová témata: výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Mezipředmětové vztahy: vlastivěda

Klíčová slova: příběh, rytmizace textu, pohyb s rekvizitou

Časová dotace: 45 až 60 minut

Cíl:

- Žák se naučí nová slova (a melodii) k písni *My tři králové*.
- Žák se seznámí s příběhem o třech králích (Kašparem, Melicharem a Baltazarem).
- Žák vysvětlí notu s tečkou.
- Žák prožívá radost z improvizovaného pohybového projevu.
- Žák si rozvíjí rytmickou fantazii.
- Žák si vyzkouší zpívat před ostatními (sóla).

Pomůcky:

- Orffovy nástroje
- CD s nahrávkami písni
- obrázek „Klanění tří králů“
- 3x papírová koruna
- 5x texty k rytimizaci
- 5x texty písni (do skupin)

Metodický postup nácvič písni podle Františka Sedláka

1) Motivace (15 minut)

a) výtvarná: Albrecht Dürer „Klanění tří králů“ (německý renesanční malíř)

15

b) krátkým příběhem:

„Mnoho dětí na světě zná příběh o Kašparovi, Melicharovi a Baltazarovi. Podle legendy to byli králové z Východu, v Bibli jsou však nazýváni mudrci, protože byli velmi učení. Vyznali se v mnohých vědách i uměních a zřejmě toho hodně věděli o hvězdách.

Před dvěma tisíci lety tito tři mudrci poznali, možná právě podle hvězd, že na západ od jejich království se má brzy narodit nový a velmi mocný král. Mudrci se mu chtěli poklonit a přinést mu dary. Naložili proto největší drahocennosti své doby – zlato, kadidlo a myrhu – na velbloudy a slony a vydali se na dalekou cestu. Ve dne pražilo horké slunce, karavana proto putovala i v noci a mudrci hledali cestu podle postavení hvězd na noční obloze.

Nová hvězda, která oznamovala narození velkého krále, zazářila náhle velmi jasně nad velkým městem Jeruzalémem, jako by je vedla. Tři mudrci se zaradovali, vstoupili do města a spatřili jeho nádherné domy a paláce. Domnívali se, že právě v nich by mohli narozeného krále najít. Hvězda však nezustala stát, ale vedla je dál. Opustili tedy

¹⁵ BEZ AUTORA. *Tři králové*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/T%C5%99i_kr%C3%A1lov%C3%A9

Jeruzalém a v něm i zlého krále Heroda. Ten byl jejich příchodem velmi znepokojen, a jakmile zaslechl, že hledají nového krále, začal okamžitě přemýšlet o tom, jak se ho zbavit. Mudrci mezitím putovali dál za hvězdou. Vedla je k městu Betlému.

Ale i Betlém zanechali za sebou. Hvězda, která je až dosud vedla, se totiž zastavila až v polích za městem. Zářila nad místem, kde Josef s Marií našli útočiště a kde teď společně opatrovali narozeného Ježíše. Kašpar, Melichar a Baltazar byli u cíle. Vešli dovnitř, do obyčejné stáje, padli na zem a klaněli se malíčkému dítěti v jeslích, protože věřili, že bude velkým králem. Předložili mu své vzácné dary a velmi se radovali.

Plni této radosti se pak vraceli do svých domovů, do Núbie, do Tarsu a do Sáby. Chystali se vyprávět o novém králi, který se právě narodil a kterému se přišli poklonit. Králi Herodovi však zprávu nepodali. Ve snu se jim totiž zjevil anděl a dal jim pokyn, aby se do své země vrátili jinou cestou. “ (Tři králové [online] 2014)

c) Vysvětlení neznámých slov:

Zlato – měkký drahý kov žluté barvy. Zlato bylo tehdy nejcennější zboží, vyjadřovalo úctu k novorozenému Králi všech králů.

Kadidlo – vonná pryskyřice, vkládá se do kadidelnice spolu s myrhou, vydává silné aroma. (Kadidlo se používalo jako projev úcty a důležitosti, zaháněly se tím nemoci a pachy. Kadidlo je v Bibli symbolem modliteb stoupajících k Bohu. Bylo to tehdy drahé zboží.)

Myrha – modrozelená pryskyřice, pochází ze Somálska a východní části Etiopie. (Myrha – vonná mast se používala k balzamování mrtvých těl.)

Pryskyřice – (lidově smůla) nalezneme ji hlavně na jehličnatých stromech. (Katolík [online] 2014)

Doplňující otázka: Kdo ví, co znamená: K + M + B + 2014?

Zkratky znamenají začáteční písmena třech králů. Původní text zní *Christus mansionem benedicat* – Kristus ať žehná tomuto domu. Tři křížky symbolizují Nejsvětější Trojici, tj. Otce, Syna a Ducha Svatého. Nejsou to tedy znaménka „plus“ mezi iniciálami.

2) Pěvecký a instrumentální přednes písně (5 minut)

Učitel zpívá a hraje dohromady, protože melodie je známá.

My tři králové

3) Rozhovor o písni (10 minut)

Učitel se ptá: „Proč se nazývá píseň *My tři králové*? Znáte jiná slova? Jaká slova jsou pro vás neznámá?“ (mouřenínská země = země, které lidé neznali. Proto se budete učit v zeměpisu, kde jaká země leží a s kým sousedí.) Jaký je charakter písně? Kdo by převyprávěl obsah písně?

Hudebně výrazové prostředky: Žáci určují takt (šestiosminový). Žáci vytleskávají celou píseň. Rytmus ve vztazích čtvrtových a osminových not, dbají na čtvrtovou notu s tečkou.

4) Přípravná cvičení k písni (15 minut)

Krátké rozezpívání (Pěvecká cvičení): Žáci zpívají model pěveckých cvičení odvozený z písně (tónický kvintakord vzestupný a sestupný). Toto cvičení slouží k prodloužení výdechu a k rozvíjení hlasového rozsahu směrem do výšky.

Rozezpívání:

Rytmická cvičení: rytmizace textu (Hurník, Eben 1982, 16)

Učitel rozdělí žáky do pěti skupin. Učitel připraví pět krátkých textů, žáci na konkrétní text vymyslí jednu či více nových rytmických variant. (ozvučná dřívka, bubínky, triangl)

Žáci mají na vymyšlení nové rytmické figury pět minut, rytmickou figuru si vyznačí znaménky: I – dlouhá doba (čtvrt'ová), * krátká doba (osminová), o (pauza).

1. skupina (Z daleka jest cesta naše, chceme znáti srdce vaše.)
2. skupina (Náš kamarád černý vzadu vystrkuje na nás bradu.)
3. skupina (On bude všady kouřiti, s námi o dárek prositi.)
4. skupina (Šel jest Honza kolem lesa, uviděl tam Herodesa.)
5. skupina (Herodes byl ukrutný, strčil Honzu do putny.)

Poté skupiny předvedou svoje rytmické varianty. Rytmické rondo (Hurník, Eben, 1982)
Sloky písně:

Rytmická mezihra skupiny č. 1

My tři králové jdeme k vám,
štěstí, zdraví vinšujem vám.

Rytmická mezihra skupiny č. 2

Štěstí, zdraví, dlouhá léta,
my jsme k vám přišli z daleka.

Rytmická mezihra skupiny č. 3

Z daleka je cesta naše,
do Betléma mysl naše.

Rytmická mezihra skupiny č. 4

„Copak, ty tam černý vzadu,
vystrkuješ na nás bradu?“

Rytmická mezihra skupiny č. 5

„Já vyznávám, že jsem černý,
že jsem z mouřenínské zemi.

Rytmická mezihra skupiny č. 1

Slunce je toho příčina,
že je má tvář opálená.“

Rytmická mezihra skupiny č. 2

„Kdybys na slunce nechodil,
byl bys tvář svou neopálil.“

Rytmická mezihra skupiny č. 3

A já černej vystupuju,
a Nový rok vám vinšuju.

Rytmická mezihra skupiny č. 4

A my taky vystupujem
a Nový rok vám vinšujem

Rytmická mezihra skupiny č. 5

5) Osvojení písně: (5 minut) – pohyb s rekvizitami

Učitel opět zazpívá první sloku písně. Pak zahraje píseň na klavír, žáky vyzve, aby se svým zpěvem přidali. Učitel vyvolá jednotlivce či skupinu po třech žácích, aby se přesvědčil, že píseň umí. Zvláště od 4. sloky je vedena píseň dialogicky. Tři dobrovolníci, kteří představují tři krále, si nasadí na hlavu papírovou korunu a zpívají určený dialog. (Jenčková 2002) Sóla se střídají se společným zpěvem celé třídy.

6) Pohybový projev motivovaný písní: (5 minut)

Učitel nabídne žákům dramatizaci písně. Vybereme tři dobrovolníky, budou představovat krále. (Tři připravené bílé koruny z papíru si nasadí na hlavu.) A dva dobrovolníky, kteří budou hrát Josefa a Marii. Marie bude chovat Ježíška. Josef a Marie si určí, kde budou stát. Motivovaný pohyb dle vyprávění učitele: „Tři králové putují temným lesem za Ježíškem, vede je hvězda. (Žáci chodí po třídě) Jsou už unavení, hledají cestu. Co je čeká na cestě? Bahno, řeka. Brodí se divokou řekou, drží se za ruce. A hledají krále. Až ho naleznou, pokleknou před ním a podají mu dary: zlato, kadidlo a myrhu.“ Ostatní děti zpívají všechny sloky písně.

7) Reflexe: (5 minuty)

Napište na papír tři nové informace, co ses dnes dozvěděl/a o slavnosti „Třech králů“.

8) Vlastní sebereflexe:

a) Potvrzení vhodnosti zvolených metod a způsobu motivace:

- Motivace formou obrázku byla úspěšná, děti obrázek od Albrechta Dürera zaujal.
- Krátký příběh o třech králích vtáhl děti do našeho tématu, děti aktivně poslouchaly. Některé informace děti znaly, některé informace děti nevěděly, například děti neznaly symboliku: K + M + B + 2014.
- Píseň byla pro děti přiměřená, některé děti už píseň znaly (což jsem předpokládala), jen se divily, že slyší jiný text.
- Pohyb s rekvizitami měl velký úspěch, žáci se rádi střídali u sóla, protože chtěli mít na hlavě papírovou korunu. (V reflexi mi žáci oznamovali, že se jim líbilo, že mohli mít na hlavě papírovou korunu.)

b) Podněty k případným změnám:

- Na začátku výuky hudební výchovy žáky seznámit s plánem hodiny, žáci se pak více těší a hlavně vědí, co je čeká. Je to také druh motivace.
- U rytmického cvičení chyběl příklad, děti si nevěděly rady. Následně jsem chodila ke všem skupinkám a ukazovala jsem jim možné varianty, tím jsme se zdrželi. Pro žáky bylo neobvyklé a možná i těžké tvořit nové rytmické varianty.

c) Celkové zhodnocení:

- Žák se naučí nová slova (a melodii) k písni *My tři králové*. (Textu i melodii jsme se věnovali celou hodinu, tudíž byl cíl splněn.)
- Žák se seznámí s příběhem o třech králích: Kašparem, Melicharem a Baltazarem. (Žáci příběh bedlivě poslouchali.)
- Žák vysvětlí notu s tečkou. (Žáci byli seznámeni s tím, co znamená tečka za notou.)
- Žák prožívá radost z improvizovaného pohybového projevu. (K pohybové činnosti jsme se během jedné hodiny nedostali, tudíž cíl nemohl být naplněn.)
- Žák si rozvíjí rytmickou fantazii. (Ve skupinkách žáci vymýšleli nové varianty, cíl byl splněn.)
- Žák si vyzkouší zpívat před ostatními – sóla. (Žákům byla nabídnuta možnost zazpívat sólo, někteří ji využili.)

4.7 Příprava pro 4. ročník – Moudrý pták sova

Ročník: 4. (ZŠ – Nepomucká)

Téma: Ptáci

Učivo: Nácvič nové písně „Moudrý pták sova“ (Studánko rubínko 2009, 56)

Kompetence: komunikativní, sociální a personální

Průřezová témata: environmentální výchova

Mezipředmětové vztahy: přírodověda

Klíčová slova: sova, mollová tónina, pomlky

Časová dotace: 45 minut

Cíl:

- Žák se seznámí s molovou tóninou c moll.
- Žák pozná molovou tóninu od durové.
- Žák opakuje slova rytmicky přesně a výrazně.
- Žák vysvětlí notu čtvrtovou s tečkou.
- Žák vytleská rytmus písně.
- Žák se naučí novou píseň „Moudrý pták sova“.

Pomůcky:

- Orffovy nástroje
- obrázky sovy
- noty písně „Moudrý pták sova“

Metodický postup nácvič písně podle Františka Sedláka

Osnova hodiny:

1) Motivace (5 minut)

Učitel: „Zahrajeme si hru na *ano/ne*. Žáci se tážou, učitel odpovídá pouze ano či ne.

Učitel: „Jakého ptáka představuji?“ Žáci hádají určitý druh ptáka. Až žáci uhodnou sovu, hra končí.

2) Přípravná cvičení k písni (5 minut)

a) Pěvecká cvičení:

Žáci zpívají model pěveckých cvičení odvozený z písňe: vzestupné a sestupné stupnicové schody C dur, pak v c moll. Když uslyší durovou melodii, tak se postaví zpřímá, když uslyší mollovou melodii, tak se schoulí.

b) Rozezpívání: (Tichá 2009, 40 – 41)

houkání sovy: „hu – ú“ kukačka: „ku – ku“

c) Sluchová cvičení:

Učitel zahraje na klavír nejprve durový rozložený vzestupný kvintakord, poté učitel zahraje mollový rozložený sestupný kvintakord. Učitel dá žákům čas na rozmyšlenou. Žáci zazpívají daný akord a hádají, zda je durový či mollový.

d) Pohybová cvičení:

Žáci se pohybují dvěma způsoby: podle melodie vesele nebo záдумčivě. Veselý pohyb představuje durovou tóninu. Záдумčivý pohyb představuje mollovou tóninu.

Slovní doprovod k mollové tónině: Žáci si představí, že se probudili do podzimního rána, všude kolem se rozprostírá mlha. Vstanou a jdou se podívat ven, procházejí se lesem, kde nikoho nevidí, procházejí opatrně a potichu našlapují, aby nikoho nevzbudili a nepolekali.

Slovní doprovod k durové tónině: Žáci si dále představují. Najednou za mrakem se objevilo sluníčko, které jasně svítí. Mlha zmizela, a tak si vesele vykračují na cestě. Chůzi žáci zrychlí. (Kurková, Eben 1980, 16)

e) Rytmická cvičení:

Žáci vytleskávají rytmus celé písňe ve vztazích čtvrtových a osminových not, dbají na půlovou, čtvrtovou a osminovou pomlku.

3) Pěvecký přednes písně: (3 minuty)

Učitel zazpívá první sloku písně bez doprovodu.

Moudrý pták sova

Ná-ra-mně mou-drý pták je so-va a mar-ně pro ni hle-dám slo-va.

Do-ce-la ne-vší - má si li - dí, ač-ko-liv po-tmě

dob - ře vi - dí. Ná-ra-mně mou-drý pták je so-va.

1. sloka:

Náramně moudrý pták je sova a marně pro ni hledám slova.

Docela nevšímá si lidí, ačkoliv potmě dobře vidí.

Náramně moudrý pták je sova.

2. sloka:

Ve dne jí bývá dlouhá chvíle, je učená a nosí brýle.

Všelicos probíhá jí v mysli a nikdo neví, co si myslí.

Náramně moudrý pták je sova.

3. sloka:

Co nepálí ji a nezebe, nechá si moudře jen pro sebe.

Náramně moudrý pták je sova a marně pro ni hledám slova.

Náramně moudrý pták je sova.

4) Instrumentální přednes písně – klavír: (2 minuty)

Nejprve učitel hraje jen melodii v pravé ruce, poté učitel hraje dohromady melodii se slabým doprovodem.

5) Rozhovor o písni: (5 minut)

- Proč se nazývá píseň „Moudrý pták sova“?
- Kdo napsal text písně? (básník: Jan Skácel)
- Jaká slova jsou pro vás neznámá? (učená, nepálí, nezebe)
- Jaký je charakter písně? (tajemný)
- O čem je píseň? (O sově a o tom, jaká je.)

6) Doplnující učivo z přírodovědy: (5 minut)

Sovy patří k nočním živočichům. Je jich více než 200 druhů. Sovy se živí malými savci, hmyzem a jinými druhy ptáků. Můžeme je spatřit na všech světových kontinentech s výjimkou Antarktidy, velké části Grónska a několika oceánských ostrovů.

Řád sovy dělíme na dvě čeledi: čeleď puštíkovití (početnější a druhově rozmanitější) a čeleď sovovití (méně početnější).

Popis sovy:

- Barva (šedivá, hnědá, nenápadná, maskovací)
- Peří (měkké s hřebínkovitým okrajem)
- Let (tichý) Čím to je, že let je tichý? To že mají měkké peří.
- Zobák (zahnutý, jako dravci)
- Zrak (Dobře vidí na dálku, na blízko tak dobře nevidí.)
- Velikost (od 12 do 84 cm) Měří podle vás více samice nebo samec? (samice)

Obrázky sovy:

Porovnejte tyto dva obrázky a zkuste je přiřadit k jménům sov.

Nejmenší celého řádu je kulíšek trpasličí, který měří 13,5 cm a váží 31 g.

Největší jsou dva druhy výrů (výr veliký a výr Blakistonův), rostou do 60 – 71 cm.

V rozpětí křídel měří téměř 2 m a mohou vážit až 4,5 kg.

Sovy v lidské kultuře:

- V evropské kultuře spojovány s moudrostí (podle řecké bohyně moudrosti Athény, často zobrazované se sovou).
- V Japonsku je sova považována za symbol smrti a špatné znamení.
- U indiánů kmene Hopi jsou sovy tabuizované, neboť jsou nečisté a zlověstné podobně jako u kmene Kwakiutlů v Kanadě. (Sovy [online] 2014)

7) Osvojení písňě: (5 minut)

Učitel opět zazpívá první sloku písňě. Pak zahraje píseň na klavír, žáky vyzve, aby se svým zpěvem přidali. Učitel může vyvolávat k sólu jednotlivce či skupiny.

¹⁶ BEZ AUTORA. *Výr veliký*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <http://www.google.cz/imgres?>

¹⁷ BEZ AUTORA. *Kulíšek trpasličí*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <http://www.naturephoto.cz/fotobanka/ptaci – birds/2757 – vyr – velky – bubo – bubo.html>

8) Deklamační hra: (5 minut)

Učitel žáky rozdělí do pěti skupin. Každá skupina vytleskává daná slova. Učitel drží čtyřdobé metru. Nejprve si každá skupina zkusí vytleskat samostatně svůj rytmus, poté se postupně přidávají ostatní skupiny. (Hurník, Eben 1982, 14)

1. skupina

2. skupina

3. skupina

4. skupina

1. skupina: sova, slova, sova, slova (ozvučná dřívka)
2. skupina: nevšímá si (činely)
3. skupina: pták (triangl)
4. skupina: potmě dobře (bubínek)
5. skupina: rytmus písně (metalofon, xylofon)

Každá skupina opakuje svůj takt 10x.

1. varianta: Všichni vytleskáváme daný rytmus.
2. varianta: Učitel rozdá skupinám Orffovy nástroje.

9) Zpěv s dirigováním učitele: (2 minut)

Učitel žáky postaví do půlkruhu, žákům zahraje na klavír pouze tónický kvintakord. Žáci zahájí zpěv dle učitelových dirigentských gest, bez doprovodu. (Sedlák 1985, 215)

10) Reflexe: (3 minut)

- Jaké skupině se dařilo vytleskat slova rytmicky přesně a výrazně?
- Co bylo pro mě dnes nového?
- Na co si příště dám větší pozor? Co bych chtěl/a vylepšit?

11) Vlastní sebereflexe:

a) Potvrzení vhodnosti zvolených metod a způsobu motivace:

- Motivace prostřednictvím hádanky velmi dobře zafungovala, žáci rádi typují.
- Obrázky sov také měly úspěch.
- Informace o sově byly pro děti nové a dávaly na ně pozor.
- Výběr písně byl pro čtvrtou třídu přiměřený. Neobvyklá píseň v mollové tónině žáky zaujala.

b) Podněty k případným změnám:

- Deklamační hra byla pro žáky moc těžká, zvláště uvedený rytmus (ve druhé skupince). Skupince se dařilo, pouze když samostatně vytleskávala rytmus, jakmile se měla jiná skupinka přidat, nastal problém. Toto cvičení bychom mohli zjednodušit, tím že nebudeme chtít, aby se skupinky se svým rytmem postupně přidávaly. Bude nám stačit, když ve skupinkách se naučí svůj určený rytmus, který následně pak naučí jinou skupinku. Každá skupinka by měla samostatně umět čtyři rytmy.
- Hodina byla málo akční, pro žáky by bylo potřeba přidat alespoň krátkou pohybovou činnost. Jak bychom mohli zajistit výchovně – pohybovou chvíli? V každé skupince by dostali papírek s názvem ptáka (např.: čáp, vlaštovka, orel, datel, skřivánek), kterého by pak ostáním skupinkám předváděli. Skupinka, která uhodne jméno ptáka, následně předvádí svého ptáka.

c) Celkové zhodnocení:

- Žák se seznámí s molovou tóninou c moll. (Žáci s tóninou c moll seznámili v písni.)
- Žák pozná molovou tóninu od durové. (Žáci dokázali tóniny rozeznat.)
- Žák opakuje slova rytmicky přesně a výrazně. (Žáci rytmickou deklamací samostatně zvládli.)
- Žák vysvětlí notu čtvrtovou s tečkou. (Žák byl pouze seznámen s tímto pojmem.)
- Žák vytleská rytmus písně. (Pro žáky rytmus písně byl těžký, zejména když v písni se objevovaly pomlky a noty s tečkou. Tento cíl splnily jen některé děti.)
- Žák se naučí novou píseň „Moudrý pták sova“. (Píseň pro žáky byla přiměřená. První i druhou sloku písně se naučily všechny děti bez problémů. Třetí sloka se dětem nedařila zapamatovat.)

4.8 Příprava pro 5. ročník – Den přeslavný

Ročník: 5. (ZŠ – Nepomucká)

Téma: Den přeslavný (Hrajeme si u maminky 2005, 19)

Učivo: Nácvič písničku *Den přeslavný*

Kompetence: komunikační a k učení

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova

Mezipředmětové vztahy: vlastivěda

Klíčová slova: dynamické značky, párové sdílení, Václav Karel Holan Rovenský

Časová dotace: 45 minut – 60 minut

Cíl:

- Žák se naučí novou píseň „Den přeslavný“.
- Žák se seznámí s hudebním skladatelem a sběratelem Václavem Karlem Holanem Rovenským.
- Žák se učí rozvíjet pěvecké dovednosti (prodlužování výdechu).
- Žák se učí zpívat s postupnými dynamickými změnami.
- Žák se seznámí s novou stupnicí d moll.
- Žák se učí naslouchat.
- Žák doprovodí píseň na jednoduché hudební nástroje.

Pomůcky:

- jednoduché hudební nástroje (ozvučná dřívka, triangel, zobcový flétna)
- čtyři čtvrtky s dynamickými značkami (pp, p, mf, ff)
- text písně (pouze 1. sloka)
- text písně (celý)

Metodický postup nácvič písně podle Františka Sedláka

Osnova hodiny:

1) Úvod – zpěv písní (5 minut)

Učitel hraje na klavír koledy, žáci mají uhodnout jméno koledy a následně se pak se zpěvem přidat (Např.: Štědrej večer nastal, Jak si krásné neviňátko, Veselé vánoční hody.)

2) Motivace – vyprávění s obrázky: (10 minut)

(Byla doplněna po vlastní sebereflexi.)

Učitel: „Dnešní hodinu se naučíme novou koledu, která pochází až ze 17. století. Píseň se nazývá „Den přeslavný“, je dochovaná z kancionálu (= ze zpěvníku) *Capella regia musicalis* (Kaple královská). Kdo ji složil, není zřejmé. Hudební vědci mají podezření na Václava Karla Holana Rovenského, známého pod jménem Holan. Tento umělec se narodil roku 1644 v Rovensku pod Kamenicí (dnes Rovensko pod Troskami) a zemřel v roce 1718 tamtéž. Hudebního skladatele řadíme do českého baroka. Město Rovensko pod Troskami patří do Libereckého kraje. Setkávají se zde dvě řeky: Veselka a Václavka.

18

Holan působil v kostele svatého Václava jako varhaník a kapelník. Holan nebyl pouze hudebním skladatelem duchovní hudby, ale i učitelem. Holan pobýval v Čechách ale i v zahraničí (v Itálii). Na závěr svého života se vrátil do svého rodného města, kde pracoval jako amatérský kameník. (Kameník opracovává kameny – řemeslo: kamenictví.) Holan vytesal sluneční hodiny, které můžeme vidět v rovenském kostele, kde působil. Vzácností tohoto kostela je historická dřevěná zvonice s obrácenými zvony.

¹⁸ BEZ AUTORA. *Liberecký kraj* [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:2004_Liberecky_kraj.PNG

19

Nejznámější Holanovo hudební dílo se nazývá kancionál *Capella regia musicalis* (Kaple královská), který byl vydán v Praze roku 1693. Kancionál obsahuje část písní, které Holan sebral a napsal k nim text, a část, kterou sám složil. (Ke kancionálu patří předmluva Jana Ignáce Dlouhoveského.) Odtud pochází koleda *Den přeslavný* s podtitulem *Píseň o narození Pána Krista*, kterou se naučíme. Autorství často nelze přesně určit. V jeho skladbách můžeme slyšet zejména jednodušší líbeznou melodii, než složitý kontrapunkt, který je pro baroko typický.“ (Rovensko [online], 2014)

3) Přednes písně: (5 minut)

Protože učitel předpokládá, že žáci píseň alespoň trochu znají, zahraje na klavír a zazpívá první sloku písně, žáci se svým zpěvem přidají. Učitel žákům záměrně představuje pouze první sloku písně, aby nebyli ovlivněni při párovém sdílení.

¹⁹ BEZ AUTORA. *Zvonice*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <http://www.rovensko.cz/historie/zvonice/>

Den přelavný

Den přes – slav – ný jest k nám při – šel v němž má bý – ti kaž – dý ve – sel, ra –
duj – me se, ve – sel – me se v tom – to no – vém ro – ce.

4) Rozhovor o písni: (5 minut)

- Proč se nazývá píseň „Den přelavný“? (Protože se ten den narodil Ježíš Kristus.)
- Odkud píseň pochází? (z kancionálu *Capella regia musicalis*)
- Jaká slova jsou pro vás neznámá? (*vinšujem*)
- Jaký je charakter písni? (slavnostní)

5) Párové sdílení: (5 minut)

Učitel se ptá žáků: „Co si přejete na Štědrý den?“ Žáci si svoji odpověď sdělí ve dvojici. Žáci mají na odpovědi vymezený čas, tři až čtyři minuty. Poté se učitel zeptá, zda by někdo chtěl říct odpověď všem. Učitel pokládá žákům druhou otázku: „Co si přejete k novému roku?“ Učitel může položit doplňující otázku: „Jsou vaše přání totožná, jako k Štědrému dni a k novému roku?“ Až si zazpíváme druhou a třetí sloku, můžete srovnat vaše odpovědi s odpověďmi podle skladatele.

6) Rozezpívání: (5 minut)

- Žáci zpívají na brumendo nejdříve stupnici D dur (již pro žáky známá), poté nejprve poslouchají stupnici d moll, a pak ji zpívají na slabiku „mo“. Snažíme se zazpívat stupnici vždy na dva nádechy, poté zkusíme pouze na jeden nádech.
- Žáci zpívají první cvičení podle učitelových gest (pp, p, mf, ff).
- Žáci zpívají druhé cvičení podle učitelových gest (mf, ff, p, pp).

a) Stupnice D dur

b) Stupnice aiolská d moll

7) Návuk písňe Den přeslavný: (5 minut)

1. sloka: Den přeslavný jest k nám přišel, v němž má býti každý vesel,
radujme se, veselme se v tomto novém roce.

2. sloka: Nového léta vinšujem, syna neb dceru darujem,
léto mine a pomine, dobrého vám přejem.

3. sloka: Abychom k vám přes rok přišli a vás ve zdraví zas našli,
léto mine a pomine, vás ve zdraví našli.

– Učitel nemusí hrát a zpívat píseň po částech, většina žáků koledu zná. Ostatní se svým zpěvem postupně přidávají. Všichni společně zpívají všechny tři sloky písňe.

– Po prvním společném zpěvu celé písňe, učitel zazpívá první sloku v různé dynamice.

– Žáci pojmenovávají dynamické změny: piano, forte, fortissimo, pianissimo. (Hurník, Eben 1982, 11)

– Učitel vybere čtyři dobrovolníky, kteří budou držet připravené čtvrtky s dynamickými značkami (pp, p, mf, ff). Učitel bude postupně ukazovat na čtvrtky s dynamickými značkami a žáci podle dynamických změn budou zpívat první sloku. U druhé sloky se dobrovolníci vystřídají s jinými žáky.

– U třetí sloky se opět žáci v držení pomůcek vystřídají. Učitel vybere ještě jednoho dobrovolníka, který ukazuje na čtvrtky, žáci zpívají podle toho, jak dotyčný ukazuje.

– Učitel žáky doprovází na klavír.

8) Instrumentální doprovod k písni: (5 minut)

Učitel vybere skupinku žáků, která bude píseň doprovázet na jednoduché hudební nástroje:

(Metodická poznámka: Učitel žákům přidělí hudební nástroje, podle toho, jak žáky zná.)

- Žák, který bude hrát na zobcovou flétnu, hraje celou melodii písně.
- Žák, který bude hrát na triangel, jemně uhodí vždy na začátku systému písně.
- Žáci, kteří budou hrát na ozvučná dřívka, vyťukávají takt písně.

Po pokynu učitele se skupinky vystřídají.

9) Zpěv s dirigováním učitele: (5 minut)

Učitel žáky postaví do půlkruhu a zahraje na klavír pouze tónický kvintakord. Žáci zahájí zpěv dle učitelových dirigentských gest, bez doprovodu. (Sedlák 1985, 215)

10) Reflexe: (5 minut)

- Odkud pochází píseň „Den přeslavný“? (z kancionálu *Capella regia musicalis*)
- Co všechno víte o V. K. Holanu Rovenském?
- Byla vaše přání shodná s autorem textu písně? (Přejete si navzájem také syna, dceru, zdraví, a abychom se zase po roce setkali?)
- (Kdo by zazpíval píseň *Den přeslavný* zpaměti?)

11) Vlastní sebereflexe:

a) Potvrzení vhodnosti zvolených metod a způsobu motivace:

- Žáci si píseň velmi rádi zazpívali. Někteří žáci byli potěšeni, že píseň znají. Žáci, kteří znali melodii písně, byli překvapeni jiným textem než, který upravil Jiří Pavlica.
- Ve dvojici si žáci rádi sdíleli svoje názory, jen bylo těžké je po dvou minutách zastavit, žáci chtěli v rozhovorech pokračovat.
- Pro žáky bylo příjemné obohacení zpěvu s dynamickými změnami.
- Žákům se líbila hra na zobcovou flétnu.

b) Podněty k případným změnám:

Krátká motivace pomocí tří koled nestačila žáky uvést do tématu „Den přeslavný“, žáci nebyli dostatečně motivováni. Motivace formou vyprávění o autorovi (K. Holanu Rovenském) byla až následně doplněna.

c) Celkové zhodnocení:

- Žák se naučí novou píseň „Den přeslavný“. (Cíl byl přiměřený, pro celou třídu bylo snadné se píseň naučit.)
- Žák se seznámí s hudebním skladatelem a sběratelem Václavem Karlem Holanem Rovenským. (Tento cíl byl přidán až po odučené hodině.)
- Žák se učí rozvíjet pěvecké dovednosti: prodlužování výdechu. (Pro žáky to bylo neobvyklé, ale zajímavé, chtěli vydržet celé cvičení na jeden nádech, u tohoto cvičení se zvýšil hluk ve třídě. Děti se vzájemně předváděly.)
- Žák se učí zpívat s postupnými dynamickými změnami. (Dynamické změny vyžadovaly soustředění, pro některé žáky nesplnitelný cíl, pro většinu splnitelný. Zařadila bych častěji do výuky cvičení na hudebně výrazové prostředky.)
- Žák se seznámí s novou molovou stupnicí d moll. (Díky koledě *Den přeslavný* se žáci s mollovou stupnicí snadno seznámili.)
- Žák se učí naslouchat. (V párovém sdílení tuto dovednost žáci cvičili, dařilo se jim naslouchat, jen neodhadli čas, kdy mají nechat slovo druhému kamarádovi.)
- Žák doprovodí píseň na jednoduché hudební nástroje. (Většina žáků ráda doprovází písně na jednoduché hudební nástroje. Žáci se rádi projevují, pokud je jejich projev co nejhlasitější, jsou spokojeni. Žákyně, která nás doprovázela na zobcovou flétnu, splnila cíl.)

4.9 Příprava pro 5. ročník – Studánko, Rubínko

Ročník: 5. / 6. (ZŠ – Nepomucká)

Téma: Studánko, Rubínko (Studánko rubínko 2009, 8)

Učivo: Poslech

Kompetence: komunikativní, sociální a personální

Průřezová témata: výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Mezipředmětové vztahy: český jazyk

Klíčová slova: poslech, porovnání, B. Martinů, J. Pavlica, kantáta, pracovní list

Časová dotace: 45 – 60 minut

Cíl:

- Žák se učí poznávat hudební formu skladby (aba da capo).
- Žák se slovně vyjadřuje, jaká je hudba a proč taková je.
- Žák pozná a určí některé hudebně výrazové prostředky.
- Žák vysvětlí, co je to kantáta.
- Žák se seznámí s hudebním skladatelem Bohuslavem Martinů.
- Žák se učí porovnávat skladby.

Pomůcky:

- noty (Studánko, Rubínko)
- CD s nahrávkami skladeb a písní

Metodický postup jak pracovat se skladbou k poslechu podle Františka Sedláka

Osnova hodiny:

1) Motivace: (10 minut)

a) Fotografie: Co mají tito skladatelé společného?

20

21

b) Popis hudebního skladatele, hudební ukázky č. 1

Bohuslav Martinů (Otvírání studánek)

Narodil se roku 1890 v Poličce (na Vysočině) ve věži kostela (svatého Jakuba) a zemřel 1959 ve Švýcarsku.

Český skladatel – představitel neofolklorismu. (Hudební směr 20. století – skladatelé ve svých skladbách uplatňují prvky folkloru.)

Ve svém rodném městečku se učil hrát na housle, poté studoval v Praze na konzervatoři, ale studium nedokončil. Dále studoval skladbu u Josefa Suka. Ve studiu pokračoval v zahraničí (ve Francii, v Americe, ve Švýcarsku – do Čech se pak už nevrátil – stesk po domově.)

²⁰ BEZ AUTORA. *Bohuslav Martinů* Wikipedie [online]. [cit. 2014 – 02 – 05]. Dostupné z: <https://www.google.cz/search?>

²¹ ŠILAR, Jan. *Bohuslav Martinů* Wikipedie [online]. [cit. 2014 – 02 – 05]. Dostupné z: <http://www.hradistan.cz/images/Pavlica/Pavlica5.jpg>

Hudební díla:

- Balet (zpívány): Špalíček
 - Opery: Julietta („opera snů“), Veselohra na mostě (komická opera), Řecké pašije (dramatická opera)
 - Kantáta: Otvírání Studánek (na lidový text Miloslava Bureše)
- Hlasové obsazení: pro ženský sbor, sóla (soprán, alt, baryton = střední mužský hlas, mezi tenorem a basem) a recitátora.
- Nástrojové obsazení: dvoje housle, viola a klavír.
- Celá skladba trvá: 20 minut.
- Obsah líčí zvyky vítání jara na Vysočině, čištění studánek.

c) Popis básníka hudební ukázky č. 1 a č. 2

Miloslav Bureš

Narozen v Poličce (také jako B. Martinů) v roce 1909.

Měl v úctě lidové tradice.

d) Popis hudebního skladatele, hudební ukázky č. 2

Jiří Pavlica

Současný hudební skladatel, narozený v Uherském Hradišti v roce 1953.

2) Přehrání skladeb: (10 minut)

a) Bohuslav Martinů: Studánko, Rubínko (1955)

b) Jiří Pavlica: Studánko, Rubínko (2009)

Která skladba byla složena jako první a která jako druhá?

Doplňující otázka: Po kolika letech byla novější skladba složena? (po 54 letech)

Žáci doplňují do tabulky: Jiří Pavlica, 1955, 2009, Bohuslav Martinů, Miloslav Bureš

<i>Studánko, Rubínko</i>	hudební ukázka číslo 1	hudební ukázka číslo 2
skladatel		
rok		
text		
hudební nástroje		
odlišnosti (emoce)		

3) Opakované přehrání skladby se zadanými úkoly: (10 minut)

Učitel rozdává žákům dvě partitury.

- Žáci označí na partituře, která je starší a která je novější, dopíší letopočty.
- Žáci napíší k partituře jméno skladatele.

Úkoly k hudební ukázce č. 2:

- Žáci zkusí rozdělit skladbu (ve druhé partituře) na logické části (hudební forma).
- Žáci mají za úkol poznat hudební nástroje. (2. skladba: cimbál, 2. skladba: kytara, housle, ozvučná dřívka)
- Žáci určují část, která se opakuje.

4) Výklad skladby spojený s její analýzou: (5 minut)

- Analýza strukturální:

Kantáta (lat., it. *cantare* = *zpívat*) je rozsáhlé vokálně instrumentální dílo. Objevuje se koncem 16. století v Itálii. Obsahuje recitativy, árie, sbory, mezihry. Pod pojmem árie si můžeme představit klenuté melodické oblouky, virtuositu, je to reakce na recitativy. (Árie [online] 2014) Existují dva typy kantát: duchovní a světská. Kantáta světská je lyrická, je psaná na náměty alegorické, mytologické nebo pastorální. (Kantáta [online] 2014) Tato kantáta je určena pro ženský sbor,

sóla: soprán (nejvyšší ze všech hlasů), alt (nejnižší ženský hlas) baryton (střední mužský hlas, mezi tenorem a basem) a recitátora.

„Úvodem vlastní kantáty vypráví zpěv altových a sopránových hlasů společně s recitátorem o každoroční tradici čištění studánek. Vlastní obřad čištění, otvírání studánek, je rozvinut do sborových i sólových zpěvů, kde soprán patří královničce a alt sasance; obřad vrcholí sborovým zpěvem. V závěru baryton náleží poutníkovi, který se do milovaného kraje vrací zpět, stejně jako ve vzpomínkách autor. Skladba působí silným dojmem, je vroucná.“ (Otvírání studánek [online] 2014)

Hudební ukázka číslo 2:

– Žáci sami charakterizují rozdílnost dvou dílů.

Píseň „Studánko, Rubínko“ má malou třídlínnou formu: aba da capo (= poslední díl je naprosto totožný s dílem prvním, obvykle nebývá ani vypisován).

(Malá třídlínná forma [online] 2014)

První díl se představuje jako veselý a plný energie, je svižný, vystupuje sbor dětí, končí trojhlasem, má 14 taktů. Druhý díl se prezentuje jako pomalejší a vážnější než první díl, sbor vystřídá ženské altové sólo. Prostřední díl má odlišný charakter než díl první a třetí díl. Obsahuje 15 taktů. V prostředním díle můžeme zaznamenat árii, kterou zpívá altový hlas. Ve třetím dílu opět zazní sbor, který naprosto opakuje díl první, je napsán ve 14 taktech. Skladba je napsána ve $\frac{2}{4}$ taktu.

– Jaký hudebně výrazový prostředek je dominantní? (barva – lidského hlasu a melodie)

b) Analýza genetická:

Zde učitel popisuje vznik skladby, a proč dílo vzniklo, k jaké příležitosti byla skladba složena.

Hudební ukázka číslo 1: Miloslav Bureš byl účasten obřadu čištění studánek (tzv. otvírání studánek) ve vesnici Tři studně. Lidé si vážili studánek, dříve to byl téměř jediný zdroj pitné vody. Tento obřad (čištění studánek) byl také spojován se symbolickým zaháněním zlé moci a neštěstí. V roce 1954 o tom napsal báseň „Píseň o studánce Rubínce“. Následně své básně poslal svému kamarádovi Bohuslavovi, aby je zhudebnil.

I Bohuslav Martinů tuto vesnici Tři studně znal, strávil zde téměř celý měsíc. Tato vesnice leží blízko Nového Města na Moravě v okrese Žďár nad Sázavou.

Bohuslav Martinů z nich vytvořil kantátu Otvírání studánek. Kantáta byla dokončena ve Francii roku 1955. O rok později byla provedena premiéra brněnským sborem. Bohuslav Martinů věnoval skladbu básníkovi za jeho lásku ke studánkám. Oba ji věnovali Poličce, Vysočině, Sýkovci a Třem studnám.

Hudební ukázka číslo 2: Píseň „Studánko, Rubínko“ Jiří Pavlica (skladatel) věnoval všem, kdo hledají pramínky vody čisté a také památce Bohuslava Martinů. (Rákosníková 2009)

5) Konkretizace hudebně výrazových prostředků: (10 minut)

a) Hrou na nástroj: Učitel hraje části skladby (motiv a téma), žáci je hledají v notovém záznamu.

b) Zpěvem písně:

Učitel zazpívá první (druhý, třetí) díl písně bez doprovodu, žáci po učiteli opakují.

Poté si celou píseň žáci zazpívají, učitel je doprovodí na klavír.

text písně:

Studánko hlubáňko, studánko rubínko,

bud' vždycky čistá, a pro zdraví jistá.

I studánky chtějí být čisté, tak jako děti vy jste;

i jim se stýskalo už po jaru.

Vždyť každá studánka v lese na hladině nebe nese,

kdyby jí nebylo, o zem by se rozbilo.

6) Syntéza a opakované přehrání skladby: (5 minut)

Aby žáci měli utvořený celostní obraz o poslechové skladbě, učitel znova přehraje celou skladbu bez přerušení.

7) Reflexe: forma písemná (5 minut)

- Co je kantáta? (rozsáhlé vokálně instrumentální dílo)
- Co jste si zapamatovali o Bohuslavovi Martinů?
- Která skladba se vám více líbila ta starší (od B. Martinů) nebo ta novější (od J. Pavlici)? Napište důvody.

- Vyberte a zakroužkujte jednu emoci, která se hodí k písni *Studánka, Rubínka*:
klidná – důvěrná – citlivá – mírná – jemná – stará
- Vyberte a zakroužkujte jednu emoci, která se **nehodí** k písni *Studánka, Rubínka*:
silná – zběsilá – nekonečná – elegantní – hbitá – směšná (Šímanovský 2011, 236 – 239)

8) Opakování – pracovní list: (10 minut)

Na závěr hodiny učitel rozdá žákům pracovní list, učitel si tak ověří, zda žáci pozorně poslouchali během hodiny.

Zadání: Vyberte z boxu správná slova do prázdných mezer ve větách.

Švýcarsku	Miloslava Bureše	Poličce	konzervatoř
skladatelé ve svých skladbách uplatňují prvky folkloru			
20. století	1959	housle	1890
Špalíček	ve Francii, v Americe, ve Švýcarsku	neofolklorismu	
Julietta,	Veselohra na mostě,		Řecké pašije
Otvírání studánek		cantare = zpívat, rozsáhlé vokálně instrumentální	

Bohuslav Martinů se narodil v _____, roku _____.

Bohuslava Martinů řadíme do hudebního směru _____.

Představitel _____ (= _____)

Učil se hrát na _____. Studoval _____ v Praze, ale nedostudoval ji.

Ve studiu pokračoval v zahraničí:

_____.

Do Čech se už nevrátil. Zemřel ve _____, roku _____.

Bohuslav Martinů složil:

- balet: _____
- opery: _____, _____, _____.
- kantátu: _____ na text od _____

Definice kantáty: _____ dílo.

9) Vlastní sebereflexe:

a) Potvrzení vhodnosti zvolených metod a způsobu motivace:

- Motivace formou fotografie Bohuslava Martinů a Jiřího Pavlici žáky zaujala, přemýšleli, co tito skladatelé mají společného. (housle, skládali podobná díla)
- Pracovní list byl pro žáky novým učebním materiálem, vyplňování je bavilo.
- Žáci správně rozpoznali hudební ukázky, poznali, která je starší a která je mladší.

b) Podněty k případným změnám:

Příprava hodiny na hudební výchovu byla ověřena v pátém ročníku, ale následně jsem zjistila, že by byla vhodnější pro vyšší ročník. Pro žáky z pátého ročníku učivo obsahovalo příliš mnoho teoretických poznatků. Žáci nebyli zvyklí pracovat s hudebními pojmy v rovině abstraktního myšlení. Oproti žákům v šestém ročníku, kteří se ve výuce s abstraktním myšlením setkávají častěji. Pro žáky z pátého ročníku by bylo vhodnější větší zapojení pohybových činností. Po této zkušenosti jsem si tuto hodinu zkusila v šestém ročníku a průběh hodiny dopadl mnohem lépe.

c) Celkové zhodnocení:

- Žák se učí poznávat hudební formu (aba da capo) skladby. (Pro žáky to bylo těžké, ale jedna nadaná žákyně rozdělila skladbu na tři části).
- Žák se slovně vyjadřuje, jaká je hudba a proč je taková. (Žáci výstižně charakterizovali rozdílnost dvou skladeb, například: veselá a vážná, pomalejší.)
- Žák pozná a určí některé hudebně výrazové prostředky. (Žáci rozpoznávali barvu: hudební nástroje.)
- Žák ví, co je to kantáta. (Tento pojem byl pro žáky těžký, moc abstraktní, cíl nebyl dokonale splněn.)
- Žák se seznámí s hudebním skladatelem Bohuslavem Martinů. (Žáci poznali hudebního skladatele.)
- Žák se učí porovnávat skladby. (Cíl byl splněn.)

Studánko, Rubínko

$\text{♩} = 120$

Stu-dán - ko, hlu-báň - ko, stu-dán - ko, Ru-bín - ko, stu-dán - ko, hlu-báň - ko,

stu-dán - ko, Ru-bín - ko, buď vždy čis - tá a pro zdra-ví jis - tá.

Stu-dán - ky chtě-jí být čis - té, tak ja - ko dě - ti vy jste,

i jim se stý-ska-lo už po ja - ru, i jim se stý-ska-lo už po ja - ru.

Stu-dán - ko, hlu-báň - ko, stu-dán - ko, Ru-bín - ko, stu-dán - ko, hlu-báň - ko, stu-dán - ko,

Ru-bín - ko, buď vždy čis - tá a pro zdra-ví jis - tá.

Moderato meno

Stu-dán - ko hlu - báh - ko, stu-dán - ko ru - bin - ko,
 Deep clear well, wood - land pool, deep clear well, bright ru - by;
 Hell - kla - re, treu Wah - re, Hell - kla - re, uns wah - re

Moderato meno

S. buď vřdy-cky čis - tá a prozdra-ví ji - stá, dej hod - ně štá - vy ji - tro-ce - li,
 keep pure your wa-ters, clear and pure for all men; give sap and goodness, feed the flowers,
 dein rein-lich We - sen, mach von Leid ge - ne - sen, laß je - des Heil - kraut stark im Saft stehn,

S. pomož ta - ké po - li, ať dá hod - ně ži - ta i do - brý - ho ze - li.
 help the fields to ri - pen bearing grain in plen - ty; all that man has need of,
 tu die Kru - me náh - ren, hilf im Feld den Aeh - ren, tu den Flu - ren beistehn.

S. Stu-dán - ko hlu - báh - ko, stu-dán - ko ru - bin - ko,
 Deep clear well, wood - land pool, deep clear well, bright ru - by;
 Hell - kla - re, Treu - wah - re, Hell - kla - re, Herz - wah - re,

Piano

ten.

S. stu dán - ko. ru - bin - ko. stu - dán - ko. stu - dán - ko.
 wood land pool. bright ru - by; deep clear well, deep, deep well.
 Hell kla - re. Hell - kla - re, Herz - kla - re, Herz - kla - re.

22

Závěr

V diplomové práci jsem se pokusila přiblížit čtenářům osobnost Jiřího Pavlici a jeho rozsáhlou hudební tvorbu. Z jeho hudebních děl určených pro dětského posluchače a interpreta jsem pak vytvořila osm příprav na hodiny hudební výchovy. Při praktickém ověřování těchto příprav ve výuce se žáci vybraných škol dostali do kontaktu s tvorbou Jiřího Pavlici. Mnozí z nich vůbec poprvé. Cíl zmapovat tuto část tvorby Jiřího Pavlici a vytvořit z ní ukázkové přípravy na hodiny hudební výchovy byl tím naplněn.

Za největší přínos své práce považuji právě vytvoření těchto příprav k výuce hudební výchovy, které obsahují i sebereflexi, notové záznamy, nebo seznam pomůcek, které učitel pro jejich realizaci potřebuje. Většina příprav se vztahuje i k jiným předmětům než jen k hudební výchově, tudíž jsem se snažila využít i mezipředmětové vztahy zejména s prvoukou, výtvarnou výchovou a s vlastivědou.

Závěrečné reflexe jednotlivých příprav ukázaly vhodnost motivace žáků pomocí grafických prvků – především obrázků. Žáci se díky nim více soustředili a měli větší zájem o dané téma. Pro žáky bylo ve většině případů snadné naučit se texty a melodie písní Jiřího Pavlici. Pokud jsem v hodině využila i pohybovou improvizaci, žáci tuto aktivitu s nadšením uvítali a ochotně se do ní zapojili. V rámci odučených hodin hudební výchovy se setkali i s lidovými tradicemi a zvyky (zejména u příprav *My tři králové*, *Den přeslavný* a *Studánko Rubínko*).

Bylo obtížné odhadnout, které konkrétní písně vybrat pro daný ročník. Příprava pro pátou třídu (*Studánko Rubínko*) by byla vhodná spíše až pro šestý ročník, naopak příprava pro druhý ročník (*Tancovala v lese víla*) by byla vhodnější pro první třídu.

Jak by se daly tyto přípravy vylepšit? Bylo by užitečné poskytnout je dalším pedagogům, aby je využili a dodali následně svou vlastní reflexi. Přípravy by pak podle jejich připomínek mohly být doplněny a vylepšeny, byly by propracovanější. Úspěch hodiny závisí i na přístupu žáků a bylo by užitečné vidět, jak na tyto přípravy reagují žáci v různých typech škol a v různých regionech. Budu proto velmi ráda, pokud mé přípravy využije v praxi co nejvíce učitelů. Ocením i jejich zpětnou vazbu a případná doplnění. Celá práce může být užitečnou inspirací, jakým způsobem využívat méně obvyklé autory nejen folklórní hudby při hodinách hudební výchovy.

Použitá literatura

Články:

ZENKL, Luděk. S kyticí v ruce pro Evu Jenčkovou. *Hudební výchova*, 2009, roč.1, č.1, s. 16.

ZENKL, Luděk. K 60. výročí založení pražské katedry hudební výchovy. *Kontexty hudební pedagogiky I.*, 2008, roč.2, č.1, s. 1

Monografie, učební texty:

HERDEN, Jaroslav, Eva JENČKOVÁ a Jiří KOLÁŘ. *Hudba pro děti*. Praha: Karolinum, 1992. ISBN 80 – 7066 – 522 – X.

HURNÍK, Ilja a Petr EBEN. *Česká Orffova škola. I.* Praha: Supraphon, 1982.

JENČKOVÁ, Eva. *Hudba v současné škole: Podzim a zvířátka*. Hradec Králové: Jenčková, 1999, 53 s. ISBN 80 – 902662 – 0 – 7.

KURKOVÁ, Libuše a Petr EBEN. *Hudebně pohybová výchova: šestiletých až osmiletých dětí*. Praha: SPN, 1980. ISBN 738614 – 348 – 80.

PECHÁČEK, Stanislav. *Lidová píseň a sborová tvorba*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978 – 80 – 246 – 1830 – 2.

PŘEMYSL, Rut. *Hovory nejen o hudbě*. Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978 – 80 – 7021 – 949 – 2.

RÁKOSNÍKOVÁ, J. *Hrajeme si u maminky*. 1. vyd. Praha : Vyšehrad, spol. s r. o., 2002. 80 s. ISBN 80 – 7021 – 610 – 7.

RÁKOSNÍKOVÁ, J. *Studánko rubínko*. 1. vyd. Praha : Vyšehrad, spol s r. o., 2009. 96 s. ISBN 978 – 80 – 7021 – 932 – 4.

REŽNÝ, Pavel. *Od folklorních kořenů po soudobou hudbu: Sborová tvorba Jiřího Pavlici*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80 – 244 – 1361 – 2.

SCHNIERER, M. *Český a východoevropský neofolklorismus v artificiální hudbě 20. stol.* Brno: Editio Moravia, 2007. 263 s. ISBN 978 – 80 – 86565 – 06 – 4.

SIEBR, Rudolf a František SEDLÁK. *Didaktika hudební výchovy 1: na prvním stupni základní školy: učebnice pro studenty pedagogických fakult*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985, 311 s.

SMOLKA, J. A KOL. *Dějiny hudby*. Brno ; Praha : Togga ve spolupráci s Českým hudebním fondem, 2001. 657 s. ISBN 80 – 902912 – 0 – 1.

STARÁ, Jana. *Plánování výuky: Úvod do plánování výuky. Práce se vzdělávacími cíli. Distanční text*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978 – 80 – 7290 – 418 – 1.

ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk a Alena TICHÁ. *Hrajeme si s písničkou: zpěvník s návody na hry pro děti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 150 s. ISBN 978 – 80 – 262 – 0097 – 0.

ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi: Zdeněk Šimanovský*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2007, 246 s. ISBN 978 – 80 – 7367 – 339 – 0.

TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 148 s. ISBN 80 – 7178 – 916 – x.

TICHÁ, Alena a Milena RAKOVÁ. *Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978 – 80 – 7367 – 100 – 6.

VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Od folkloru k folklorismu: slovník folklorního hnutí v Čechách*. 1. vyd. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, 171 s. ISBN 80-86156-35-4.

VRKOČOVÁ, Ludmila. *Slovníček základních hudebních pojmů: [názvosloví – formy – nástroje – instituce – dějiny – styly]*. 3. vyd. Praha: Ludmila Vrkočová, 1996, 221 s. ISBN 80 – 901611 – 3 – 8.

VYSLOUŽIL, Jiří. *Hudební slovník pro každého*. Vizovice: LÍPA, 1995, s. 162 – 163. ISBN 80 – 901199 – 0 – 5.

Diplomové práce:

VÁVRA, Václav. *Jiří Pavlica, primáš cimbálové muziky Hradišťan, hudební skladatel a folklorista* [online]. Ostrava Ostravská univerzita, 2003. 84 s. Vedoucí práce Šárka Zedníčková.

DOČEKALOVÁ, Eliška. *Osobnost Evy Jenčkové a její přínos pro hudebně pedagogickou teorii a praxi* [online]. Praha Univerzita Karlova v Praze, 2013. 115 s., 34 s. Vedoucí práce Hana Váňová.

Použité zdroje:

BACHŮREK, Dominik. *Hradišťan* [online]. [cit. 2014 – 02 – 05]. Dostupné z: <http://www.google.cz/imgres?>

BEZ AUTORA. *František Sedlák: Baila* [online]. [cit. 2014 – 01 – 03]. Dostupné z: [http://baila.net/autor/246636865/frantisek – sedlak](http://baila.net/autor/246636865/frantisek-sedlak)

BEZ AUTORA. *Alena Tichá: Baila* [online]. [cit. 2014 – 01 – 03]. Dostupné z: [http://baila.net/autor/259723875/alena – ticha](http://baila.net/autor/259723875/alena-ticha)

BEZ AUTORA. *Oficiální stránka Hradišťanu: Charakteristika Hradišťanu*. BURDA, David. [online]. [cit. 2013 – 10 – 24]. Dostupné z: <http://www.hradistan.cz/uvod.htm>

BEZ AUTORA. *Carl Orff* [online]. [cit. 2013 – 11 – 10]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Carl_Orff

BEZ AUTORA. *Jan Skácel*. [online] [cit. 2013 – 11 – 09]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Sk%C3%A1cel

BEZ AUTORA *Česká Orffova společnost* [online]. [cit. 2013 – 11 – 10]. Dostupné z: <http://www.orff.cz/o-nas/>

BEZ AUTORA *Uherské Hradiště* [online]. [cit. 2013 – 11 – 14]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Uhersk%C3%A9_Hradi%C5%A1t%C4%9B

BEZ AUTORA Lidová kultura: *Folklorismus*. [online]. [cit. 2013 – 11 – 10]. Dostupné z: <http://www.lidovakultura.cz/page.aspx?pid=68>

BEZ AUTORA. *Hnízdo* [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hn%C3%ADzdo>

BEZ AUTORA. *Vlaštovka*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: https://www.google.cz/search?q=hnízdo+vlaštovky&espv=210&es_sm=93&tbm=isch

BEZ AUTORA. *Sýkorka* [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <https://www.google.cz/search?>

BEZ AUTORA. *Tur domácí* [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Tur_dom%C3%A1c%C3%AD

BEZ AUTORA. *Kráva, tele*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: d) <https://www.google.cz/search?>

BEZ AUTORA. *Vila*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <http://www.google.cz/imgres?imgurl=&imgrefurl=http%3A%2F%2Fwww.i-creative.cz%2F2009%2F04%2F14%2Fomalovanky-vila->

amalka%2F&h=0&w=0&sz=1&tbnid=SgaIMlhr4bh65M&tbnh=194&tbnw=259&zoom=1&docid=7V – 9j_ne3u524M&ei=agnTU6SOuie7AblpoD4

BEZ AUTORA. *Tři králové*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/T%C5%99i_kr%C3%A1lov%C3%A9

BEZ AUTORA. *Zvon*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Zvoni%C4%8Dka>

BEZ AUTORA *Zvonička*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <https://www.google.cz/search?>

BEZ AUTORA. *Sovy*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Sovy>

BEZ AUTORA. *Výr veliký*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <http://www.google.cz/imgres?>

BEZ AUTORA. *Kulíšek trpasličí*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <http://www.naturephoto.cz/fotobanka/ptaci – birds/2757 – vyr – velky – bubo – bubo.html>

BEZ AUTORA. *Václav Karel Holan Rovenský* [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_Karel_Holan_Rovensk%C3%BD

BEZ AUTORA. *Rovensko* [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <http://www.rovensko.cz/>

BEZ AUTORA. *Kamenictví*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kamenictv%C3%AD>

BEZ AUTORA. *Znak UK*. [online]. [cit. 2014 – 03 – 02]. Dostupné z: <https://www.google.cz/search?>

BEZ AUTORA. *Bohuslav Martinů* Wikipedie [online]. [cit. 2014 – 02 – 05]. Dostupné z: <https://www.google.cz/search?>

BEZ AUTORA. *Otvírání studánek*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 05]. Dostupné z: http://www.musicart.cz/sbor/files/otvirani_studaneek_1.pdf

BEZ AUTORA. *Věra Provazníková*. [online]. [cit. 2013 – 12 – 12]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C4%9Bra_Provazn%C3%ADkov%C3%A1

BEZ AUTORA. *Eva Jenčková*. [online]. [cit. 2013 – 12 – 18]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictinary&action=record_detail&id=1000083

BEZ AUTORA. *RVP ZV*. [online]. [cit. 2013 – 11 – 10]. Dostupné z: [http://rvp.cz/informace/dokumenty – rvp/rvp – zv](http://rvp.cz/informace/dokumenty-rvp/rvp-zv)

BĚLOHLÁVKOVÁ, Petra. *Kantáta. Moodle* [online]. [cit. 2014 – 02 – 05]. Dostupné z: <http://dl1.cuni.cz/mod/page/view.php?id=108937&inpopup=1>

SCHAUBER, Václav. *Tři králové. Víra dětem* [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: [http://deti.vira.cz/Liturgicky – rok – kalendar/Vanoce/Tri – kralove](http://deti.vira.cz/Liturgicky-rok-kalendar/Vanoce/Tri-kralove)

SLATINSKÝ, Marek. *Proč a odkdy se při bohoslužbě užívá kouř*. [online]. [cit. 2014 – 02 – 04]. Dostupné z: <http://www.katolik.cz/texty/view.asp?cis=176>

e – článek:

PŘÍJMENÍ, Jméno autora. Název díla. *Název časopisu* [druh média]. Údaje o vydání [citováno dne]. Dostupné z www: <URL adresa>. Standardní číslo.

ŠPULÁK, Jaroslav. Jiří Pavlica hledá krásu v různosti. *Právo* [online]. 2004, září [cit. 2013 – 10 – 24]. Dostupné z: <http://www.hradistan.cz/Recenze/Ruznosti.htm>.

TÝMROVÁ, Iva. Studánka rubínka dá ochutnat čisté vodičky prostřednictvím písniček, básniček a říkadel. Vyšehrad [online]. 2009, říjen [cit. 2014 – 02 – 25]. Dostupné z: <http://www.ivysehrad.cz/recenze/studanko – rubinko – rozhovor – s – j – pavlicou/>

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

**Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce před její
obhajobou**

Závěrečná práce:

Druh práce	Diplomová práce
Název práce	Metodické pohledy na tvorbu Jiřího Pavlici určenou dětskému posluchači a interpretovi
Autor práce	Alžběta Kutilová

Jsem si vědoma, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byla jsem seznámena se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Jsem si vědoma, že pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny dané práce lze pouze na své náklady a že úhrada nákladů za kopírování, resp. tisk jedné strany formátu A4 černobíle byla stanovena na 5 Kč.

V Praze dne

Jméno a příjmení žadatele	Alžběta Kutilová
Adresa trvalého bydliště	Bělehradská 28, Praha 2, 120 00

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce

Evidenční list

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				